

Емил Орманов

БАВНА ГАЛАКТИКА

© Емил Орманов, автор, 2022

© Издателско ателие Аб

ISBN 978-619-228-136-6

ЕМИЛ ОРМАНОВ

БАВНА ГАЛАКТИКА

РОМАН

Аб
*Издателско
Ателие*

София, 2022

*Посвещавам тази книга на съпругата ми,
Алена, без чието сътрудничество тя не би могла
да бъде написана в този си вид.*

БАВНА ГАЛАКТИКА

В настоящия опус, кратък роман, са описани последните месеци от живота на майка ми, проф. д-р Розалия Ликова, след инсулта ѝ и частичното парализиране, които тя преживя. Наложих се съпругът ми, поетът и писателят Емил Орманов да се грижи за нея през последните 10 месеца, до времето на кончината ѝ, поради факта, че не получих разрешение за нужния неплатен отпуск от управата. Ала при тях бях всяка събота и неделя, за да им окажа, макар и минимална помощ... Тя четеше и пишеше до последния си час. Животът ѝ бе в плен на Словото. Други реалности тя не признаваше, поскоро ги обединяваше и трансцендентираше някъде нависоко, под знака на Логоса... С мека, нежна и лирично-романтична нагласа, ала в същото време устояваща, властна, упорстваща и непоколебима, тя бе явление в литературоведческата и преподавателската си професия, макар и да не шумеше в културното и социалното пространство със своите уникални качества, както е съдено на всеки истински творец. И навярно, заради тази тишина на постоянното поетично самовглъбение и кротка медитация, споделени с уханието на цветята, винаги до нея, далеч от пустословието и суетата, от мерзостите на прозаичния ден, тя не бе галеник на съдбата, а мъченик с трънен ореол, който призивно отстояваше своите истини...

Ето тези реалности е уловил и описал в творбата си Емил Орманов. Съчинението му за „доктор Владимирова“ не е романизирана документалистика, поне наративът му отстоява смислите на условността и полихромията.. Реалиите/конотациите са със силно приближение, с усложнена рефлексия, стигаща до параболистика и иносказателност, което приближава романа донякъде до магическия реализъм, до хоръра, до изповедалното начало. Прелюдията започва с нежен апотеоз на щастието на героя и съпругата му Ана, чиято страстна любов ги отвежда до Райската градина и вилата им в нея, далеч от миазмите на големия град. Крушението на жизнените им устои в мегаполиса се превръща в „Новата земя“ в озарение. Ала това е за непродължителен период от време, до заболяването на професор Владимирова и претърпяването ѝ на инсулт и влошаването на състоянието ѝ до почти пълна безпомощност. Главният герой е принуден да замине отново в София, за да поеме кръста на добротворчеството и саможертвата. В първата част е повторим като в музикална фуга лайтмотивът на невъзможността нещата да бъдат приемани и осмисляни именно по този начин – слугуването в дома на старицата, превръщането на живота на мъжа с несвойствените му задачи в изпитание и наказание. Даже привързаността на професорката към него и смислените диалози, които водят ежедневно помежду си или в присъствието на неколцина колеги и приятели, не

отменят усещането за ирационален ужас, за пълна загуба на ориентир. След време нещата изсветляват. Палитрата на изживяването става по-многобагрена и слънчева. Героят и старицата постигат духовно единение с книгите, които четат и творческите диалози, които водят, превръщащо ужасите на непосилната преумора за двамата и болестта в откровение. Сега и приятелите са желани партньори в триадата... Антитезата е преодоляна и превърната в мощен импулс за оцеляване. Преодоляна, но дали?

Следва частта за раздвояването на героя и превръщането на нежеланото и неприемливото за него в една антитетична личност, диджеят Бобо. Личност крайно неприятна и натраплива, която обема всички функции на героя. Той се стреми към завладяването на аза и узурпирането на неговите правомощия и начин на съществуване в свои собствени, които се опитва да вулгаризира и разруши. Мотивът е познат в литературата, но тук нещата са по-различни. Засилена е степента на симбиозата между Аз и Не-аз, водеща до крушение и унищожение на личността. Засилен до фортисимо е ужасът на героя от това, което се разиграва пред очите му – подмяната на собствения му аз с друга отворителна същност, която изцяло го измества. Мотивите на Кафка в „Преображението“, на „Доктор Джекил и мистър Хайд“ на Р.Л. Стивънсън са налични. На спасителна помощ идва любовта и нейната властно прочистваща

злото светлинна сила. Героят казва: „Аз минус Ана е равно на Бобо.“ Помага със зрялата си мъдрост и професор Владимирова... Тя реабилитира властното му присъствие и повика към душевна чистота. Тази част от романа не се възприема като отклонение от централния мотив на фугата, а като единение между началната част на романа и неговия завършек, като стон, удавен в магичната цветна градина с птиците, като романтичен апотеоз на доброто и любовта... Пластичните детайли в цялостната скулптура на романа, полихромията, свързваща смислите и значенията, прави четивото крайно интересно за неизкушения читател. Авторката на тези редове е привнесла някои свои пластични мотиви в общия наратив на романа, което превръща четивото в синестезия на багрите, звуците и поетичните строфи.

ОБЛАЧНИ ЗНАМЕНЕНИЯ

Това бе заглавието на цикъла „Пейзажни стихове” в тайния дневник на майка ми – професор доктор Роза Владимирова, воден дълго преди тя да почине.

Смълчано и ефирно облачно небе, унил пейзаж с разпилени на преден план туфи пролетна трева, прошарена от умбрата на няколко къртичини в бездънна дълбочинна стратосфера на земята, вплетена в космическия свод, а пред линията на хоризонта – кацнал хоровод тънки тополи, повеждащ танца си към самотен объл храст. Той сочи категорично края на земята, критичната точка на човешкото присъствие, зад което се простира нямо и привидно безлико – инобитието – така започва първото стихотворение от цикъла „Облачни знамения” – „Непроизносимата тишина”. Изумруденозеленото в нежни вертикални откоси пресича потока от вулканична магма в тъмен виолет – високи, горделиви цветчета със забравено име, около него – обгорели в златно ивици от слънчеви протуберанси, насечени от лудешкия кармин на пролетните макове. Тук-таме сред нивята избухват няколко малки хромжълти и червени подземни слънца, леко се вият във водовъртежа на стъкленото небесносиньо-зелено и разбиват симетрията на безкрая.

Тук няма място за идилия – утопичният свят на спокойствието и тишината, лишен от страст и кон-

фликт. Не е и пасторал, мнимо бягство от неврозата на цивилизацията, нито любимият пейзажен шрих на прерафаелитите, довеждащи дребния цветен детайл до свършен и зазидан в себе си свят. Въздухът, трепетен и уханен, е пронизан от предназначения за нещо, което може всеки миг да се случи, ала остава спотаено зад сто магически ключа. Сякаш сме застанали пред високите железни порти на някаква неуловима мистериозна загадка и се досещаме с малка част от естеството си за скрития ѝ смисъл, докато останалото е недостъпно за неуките ни сетива или е осъдено на вечна непробуда.

В следващите стихове от дневника си професор Владимирова е уловила природата в особено медитативно състояние, което я съгражда не като обикновен пейзаж, а като тайнствено послание с неразгадаеми кодове и многопластов подтекст. То унася съществуването ни в своята мантрическа палитра и действа като дървен напев, като заклинателни слова. За да познаеш тази непроизносима тишина, самият ти трябва да се разсипеш на светлинни атоми в небето, за да зачеркнеш себе си и да забравиш земните си притежания, да си пролетял през тънките обръчи на ред страдания и изпитания, да си загубил всичко, което, в смисъл на Камю, ти придава истинско човешко достолепие и те прави безгранично свободен. Да притихнеш зад стиховете, скрит от всеки чувствен порив и повик, от всяка властна воля и зов, да се слееш с ефирната космична ма-

терия и нейните безкрайно фини въздушни трептения. Да се спреш в дълбината на просветлението и да се издигнеш до универсални космични значения. В някакъв парадоксален смисъл да познаеш горчиво земната смърт, за да се преобразиш от тлента и скръбта в нещо друго, свършено различно, в нова форма на битието и собствената ти себепринадлежност, в нова форма на себепознанието и човешкия ти път.

Моменти от метафизичната вселенска философия на професор Владимирова долавяме във всички нейни стихове от цикъла. Те са родени не само от чисто художествената интуиция, от посланията свише или простия автоматизъм на ръката, а са съчетани от определени поетични стойности, които по чувствен и интелектуален път открехват в нас безбрежни духовни хоризонти, съотнесими с изконночовешкото и непреходното. Така абстрактната пластична игра не остава на чисто умозрителен план, а се конкретизира в усложнен концептуален разказ, в който всеки йератичен знак обозначава нещо земно и конкретно, а то, от своя страна, се издига до мащабен символ и усложнена метафора, трансцендентира до звуците на безкрая. Във философски смисъл е завършена сферата на неразчленимите земя и небе, на човешкото и божественото. Толкова е изчистена тази знакова „разказност“ в стиховете на професор Роза Владимирова, тъй ясно и убедително действа тя на нашите ум и сетива, че всяко приближение

до реалността по натуроподобителен път би било излишно повторение на вече подсказани чрез поетичната палитра неща. В тази стихове, и в тези до края на цикъла, изумява пределният лаконизъм на поетичните строфи, способността с няколко думи и щриха да се постигат високо обобщени смисли, с няколко звука да гръмнат кресчендата и финалите на цяла художествена симфония.

Те разкриват погледа на майка ми върху човека и природата като мистерийно откровение, флукуиращо от самата сърцевина на душевно-духовната ѝ настройка – завършена художествена философия на формите, багрите и светлината, идеограми на универсални значения – на просветлената и необятна същност, изразена в стихове, по думите на Тибетските мъдреци.

Ако някой е имал удоволствието да побеседва с майка ми извън напрегнатите задачи на деня, би разпознал веднага малко по-прикритата ѝ, спотаена езотерична същност. Отворил сърцето си за доброта и духовността, за висшето човешко предназначение и тайните на населеното небе, за загадките на нетленното и космичните измерения на съзнанието, ще бъде пленен от познанията ѝ и убедената ѝ вяра в безсмъртието на духа, в това, че ще настъпят и по-добри времена за мислещия и чувстващ човек. Засега тези задачи решава нейното необикновено творчество.

Ана

Г Л А В А I.

„Прибираме реколтата от самотата и пожеланото в напразната пустош на космоса.”

Джак Гилбърт

Завръщането в столицата: не бях си го представял така – като личен асистент на професор-доктор Роза Владимирова. С Ана бяхме избрали да живеем далеч от големия град и встрани от врявата и суетата на творческите среди. Импулсивното ни и паническо бягство на юг бе отказ от фаталната преплетеност на живота ни в София, бягство от миналото. Събрахме куфарите си и заминахме за градчето Б. Тук намерихме едно гостоприемно пространство, а местните жители ни приеха добре. В градчето цареше автентичност, истинност по улиците и площадите – нещо, което не усещахме в столицата. Наехме вила в края на града, до гората. Вилата се намираше на стотина метра от реката. Стените ѝ бяха повити от два реда бръшлян и широка морава се спускаше до брега на водата. Хоризонтът бледнееше от едната страна, а от другата небето, обляно в оранжева светлина, багреше в червено върховете на ниските потъмнели храсти. Ана веднага пое инициативата. Тя смени завесите от четирите прозорци с изглед към гората, намери място за трите ни библиотеки, освободи ъгъла на хола за пианото – едно старо, но запазено „Чайковски”, сложи две бюра под ъгъл за компютъра и телевизора, разпръсна няколко фотьюйла около масичката за кафе, инсталира до гардероба кошчето за ангорската ни котка Сара и го застла със стар кашмирен шал. Настанихме се удобно в новото ни жилище. Ана веднага отиде на пианото и засвири третия концерт на Рахманинов.

С Ана се запознахме пред Народната библиотека в столицата. Бях излязъл да пуша отпред, когато се появи тя. Бе като екзалтирано видение на входа на библиотеката, което веднага предизвика апломб в мен и ме привлече неудържимо към нея. Нападна ме чувството, че я познавам отдавна, от предишен живот. Имаше тънък, като пясъчен часовник кръст и приятни рамене като шампанско. В залеза косите ѝ от сън и огън – къси, руси – щедро крепяха слънцето.

Ана бе на двадесет и пет години, с изваяни деликатни черти и големи великолепни, невинни с цвят на орех очи, със златисти отблясъци в зениците им. Умни, изпълнени с любов и чувственост, те осветяваха като лампи бледото ѝ и слабо лице. В погледа ѝ проблясваше нотка отнесеност. Беше висока, стройна, безмълвна като изваяние. Обожаваше светлината и слънцето като майка си и неотклонно се придържаше към тях. Учесе изкуствознание в Художествената академия в столицата, но постоянно носеше със себе си ноти. Бузите ѝ бяха с кайсиево-кремав цвят. Миговете с нея пораждаха слънца в мен. С нея усещах чистота и замайваща нужда да бъдеш. Тя ми помогна да опозная най-чудесното чувство на света – любовта. С нея се чувствах близък до нещата. Не само – бях повече от един, бях себе си. В прегръдките ми тялото ѝ излъчваше някакъв влудяващ, тропическо-гардениев аромат.

С нея скитахме по цели дни – бягахме от лекции и се шляехме из улиците на града. Обичахме

да танцуваме, да се разхождаме с тролей по булевардите на този архангелски мегаполис, да посещаваме музеите и обсерваторията, но най-вече – да бъдем заедно. Бяхме влюбени в парка, в Борисовата градина, в столицата, в България.

Връщам се назад към времето, когато Ана се учеше да музицира. Тъкмо беше преминала от простите и кристално звучни сонати на Моцарт и Бетовен към Шопен, Цезар Франк и Рахманинов, удавени във виртуозен фойерверк. Особено пред „Фантазия-емпротю” в до диез минор, дъхът ми секваше. Двете ѝ ръце бяха в различна метрика, четвъртична и третична, каденцата от сексти в дясната, болезнено разкъсващи дланта, се преплиташе и промъкваше в цезурите на лявата, до пълния синтез на брилянтния разпад от бучащи и ручащи звуци, от ангелски и демонични трели.

След лекциите и музицирането на Ана се отбивахме в Народната библиотека или обикаляхме книжарниците и се навъртахме край букинистите на площад „Славейков” в търсене на редки и ценни издания. Пред баровете и ресторантите предпочитахме доброволната клаустрофобия на библиотеките. Все пак се отбивахме във „Варшава”, „Будапеща” и „Прага”, които бяха най-модерните заведения в столицата. Във „Варшава” се събираха интелектуалци – музиканти, художници, литератори, професори, бивши ченгета и стари кокотки. Тук бохемската паплач прекарваше времето си по цял ден. Идвахме

тук с Ана да изпием по чаша кафе или по един вермут. В заведението се стелеше гъст тютюнев дим, лицата на посетителите не се виждаха ясно.

Постепенно градът ни грабваше, полека-лека започнахме да разбираме неговото арго, да научаваме дребните му тайни, движейки се свободно из пасажите му, които ни привличаха към себе си, държейки ни в обятията си, не ни пускаше. Докато един ден решихме, че сме се насладили на хватката и прелестите му. Взехме куфарите си и заминахме на юг за градчето Б.

От верандата на вилата наблюдавахме експлозията на цветята. На поляната пред нея растяха грамофончета между ластари със сини фунийки. Мушкатото разпръскваше аромат, мечата лапа дъхтеше. Всичко обрастваше в синя ралица. Леха от храсти, червени рози издигаха своите вълнисти кичури от разнолика зеленина по пътеката към вилата. По нея зеленикав отблясък, отразен от листата, озаряваше изронените цветя, които тихо скърцаха под нозете ни. Ружите, орловият нокът и грамофончетата, които цъфтяха в градината, както и теменужките, бяха богатството на Ана, което избуяваше под грижите ѝ. Риган, репей, орлови нокти вирееха пред прага ни с прелитащи пеперуди над тях, които опрашваха цвета им. Над поляната небето се приплъзваше като трепетна синева над лазура на невените и теменужките. Асфалтът се губеше между двете страни на

пътя, изобилстваха чистият чимшир, подрязан като стена в предната част на градината, и розовите храсти, лехите с петунии и трендафил, натезжали от сладък сок смокинови дървета, сред които се носеха натрапчивите ухаения на мащерката сред цветята.

Оглеждахме кривите и наклонени стволоче на боровете, обрасли в бръшлян в запустелия и подивял парк, задушавачи вилата ни от двете страни на алеята, водеща към нея, като зелени факли се издигаха още окъпани в дъжда дървета. Кората им блестяше като съкровище, разсипано върху лазурен бархет и вейките помахваха дружелюбно в такт с посгрения от светлината тих ветрец. Между шубраците пробягваха гълъбовосиви и тигрови кожухчета, прозвънваше птиче чуруликане, от време на време въздухът се раздираше от твърде подранили протяжни трели на прелетни птици. Храстите пред вилата придобиваха разчорлената буйност и изобилие на джунгла. Над зида надничаха бухнали орехи и зряло грозде, лозниците протягаха клади, лъскаво-зелени филизи.

Тревата пролет тук бе пропъстрена с минзухари и дива коприва. Тя ухаеше – полъхът на вятъра я обкичваше с водни гирлянди и венци от зелени листа. А зеленината бе тучна, цъфтяха цветя – омайни теменужки, великденчета и зюмбюли. Разнасяше се зашеметяващ мирис, идващ от зелените преспи на бухнал храсталак. Късно пролет орлови нокти и троскот пълзяха край пътеката и разпръскваха през

деня замайващото си благоухание. Слънцето плакнеше зачервено чело в бистрия, спокоен въздух, отриваше лице в хладния ветреца, който се надигаше вечер от Стара планина. Тогава ни целуваше залезът, нисък и ален, сред разхитителното зеленожълто и плътно мораво на цветята. А сред кичестата зеленина на храсталаците цвъртяха безброй птички.

Зиме цялата гора със кехлибарената си изпод снега одежда бе смълчана, лумваха златистите пламъчета на провалящото се зад бодливите корони слънце, поривът на извилия се внезапно вятър пронизваше снагата ѝ и надничаше през тънките пръсти на Ана в моите, разтърсвани от лек ток. Сутрин в седем мракът леко придърпваше крачоли и със сърдит шепот се разстиляше по первазите. През втърдената земя проникваше незрима светлина, пробиваше пелената от ледени кристалчета и воалите от свеж сняг, сетне разперваше тюленото си ветрило, замитаеше ранните стъпки на кълвачите, нехайно през сънливите примигвания на премръзнали врабци, прогонваше няколко бисерни парченца облаци, отлитащи към жупела на хоризонта и засядаше върху клепащите ни: убежната точка на лъчите, тангентата на синевата. А премръзналият вятър сресваше короните на дърветата в сънлива прическа.

С Ана вдъхваме в редки щастливи мигове, напускайки самотата, полъха на градината, достигащ до нас сякаш от друго време и друго пространство.

Ана свиреше до късно вечер, а аз потъвах в книгите и пишех текстовете си, докато небето не се спуснесе над нас под формата на сън. За мен тя единствено въплъщаваше реалността. Нощем се вкопчвах в прохладното ѝ тяло, страхувайки се да не бъда отнесен. Между нас цареше езикът на чистата връзка, без доминации и превъзходство. Можех да бъда с Ана тук или някъде другаде, независимо къде, само да бъда с нея.

Ана спечели конкурс за директор на Художествената галерия в градчето и започна работа в общината. А аз имах зад гърба си един нелош творчески път като писател и преводач на свободна практика и маса свободно време. По-скоро за да убия времето си и да подпомогна семейния бюджет, започнах работа и аз в склада на кафе-ресторант „Фантазия”. Правех кариера на евтин негър, носейки касите с ликьор и бутилките с „Блек енд уайт” и другите алкохоли, които, като зли магьосници, излъчваха някаква плашеща, зла светлина.

Един ден Ана ме извика при себе си.

– Имам една добра и една лоша новина. Добрата е, че съм одобрена за специализация по изкуствознание в Германия – в Лайпциг. А лошата е, че коксартрозата на майка ми се е задълбочила. Направили са ѝ операция на тазобедрената става, като са ѝ имплантирали изкуствена, пластмасова. Операцията се оказала неуспешна. На практика майка

ми е парализирана. Налага се някой да я гледа. Аз заминавам на специализация в Германия, така че ще те помоля ти да се погрижиш за нея. Утре заминавам, за да подготвя майка ми. Моля те, не се бави.

Припомних си последните два пъти, когато бях видял професор Владимирова. Първият път бе на Витоша. Взехме лифта от Драгалевци за Алеко. Той се виеше като смок из ридовете на планината, изкачвайки се неизменно нагоре, към облените в светлина и огромно слънце върхове. Черни връх се мержелееше отпред, черен на фона на утринното слънце. Черните му ребра блестяха като излъскано огледало под косите слънчеви лъчи.

Заредиха се вълнисти хребети. Лифтът с тласък пое към извисяващия се хълм. Когато покривите на лифтената станция под краката ни се смалиха и останаха назад, хоризонтът се разшири и пред нас остана само небето. А под нас, в кръгова панорама отзад, се разстла Драгалевци. После продължихме нагоре, минахме над една горска пътека и един пролом, сетне отново нагоре по склона, ширнал се се над пътеката като родопско одеало, накичен със стотици лилави великденчета, омайничета и мащерка, млечка и маргарити и други планински цветя. Хълмовете в далечината се разместваха подобно карти за игра и приличаха на мираж.

Стръмните и назъбени върхове се издигаха високо над нас. Виждаха се всевъзможни кленове,

брези, високи треви и смрадлики, полегнали към земята от вятъра. Докато от лифта над главите ни не се показва комплексът Алеко с десетките си прозорци на хижата, пламнали под лъчите на утринното слънце. С всяка минута той ставаше все по-отчетлив и близък, докато накрая се озовахме на обляния от слънцето връх.

Тук въздухът бе чист и разреден. Миришеше силно на бор и смола и по склоновете растяха цветя. Студеният планински въздух взе да приижда откъм Черни връх, чийто тъмни зъбери синееха високо в далечината. Изядохме сандвичите си и се запускахме надолу. И тримата, позамаяни от обедното слънце, професор Владимирова в светлосини шорти и жълта фланелка, с чувалчета за гъби и пликосе за боровинки, поехме по тревистозелените пътеки към Симеоново. Професорката бе с вълниста къса руса коса и морскосини очи, сливащи се с кобалтовия шлейф на небето и с шептящите, уморени от слънцето борове и ели. Отстрани на пътеката дремеха храстите и ниските възлести дървета на Витошкия пейзаж, задушавани от бурени, между чиито едри пролуки можеше лесно да се провреш. Въздухът, тръпчиво сладникав, просмукан от гнилия мирис на манатарки и далечни ветрове, оставяше по устните ми белезникави дири и пресъхнала жажда. Ръшкахме навътре в гората.

След като напълнихме чувалчетата с манатарки, масловки и сърнели, се спуснахме надолу, към

пътеката за подножието на планината, където вече се бяха настанили лилавите сенки на вечерта и въздухът бе пиян от мириса на прегорели полски треви, цветя и лютива коприва.

Вторият път, когато я видях, бе на Коледа в родното ѝ село Кунино. Стигнахме дотам с кола. От тъмните небеса струеше сребриста Коледна светлина, която се разтапяше в отраженията на прозорците и извайваше тънки, скокливи фигури, прелитащи пред светлините на Луната. Гледахме как снегът се стеле лек, тих, ефирен сред чистата светлина, която се процеждаше през високите прозорци на дома. От едната страна на къщата се изправяше старата гора, която плахо пролазваше в селището с по-дребни и оскъдни дървета, разпръснати тук-там из криволичещите разбити улици, а по-нагоре се сгъстяваше в непристъпна жива стена. Ако човек се заслушаше вечер внимателно, можеше да чуе говора на неznайни неща. Терасата отпред, обсипана в предишни времена със здравец, рози и зокуми, бе с разкривени ръждясали перила и прогнили сандъчета за цветя, разположени по дължината ѝ. На покрива, на мястото на отнесените от вятъра и пороите керемиди, блещукаха жълтеникави парчета от тенекиени кутии, бог знае от кога и от кого поставени, върху които дремеха гълъби.

Минути преди това прозорците на къщата бяха цели в пламък от полегатите лъчи на слънцето, ко-

ето залязваше в ливадите. Изгряха няколко звезди и вечерта бе мека. Глобусите на запалените лампи, забулени с книжни дантели, хвърляха млечна светлина, която омекотяваше цвета на стените, декорирани с бледолилави тапети. Чистият профил на професор Владимирова се открояваше в полуздрача, косата ѝ приличаше на запалена свещ. Виждах я, както тогава – белокоса, тъжна и зависима сред вълните на светлината.

Магнолия, поставена във ваза на масата, изпълваше стаята с аромат. Сега във виеше свиреп декемврийски вятър, жулеше зачервените лица на редките минувачи и завихряше в спирали синкаво-червеникавия дим на комините, впили здрачна снага в смарагдовия, с пурпурни, позлатени краища тюл на залеза. Криук-креук – стенеха боровете и гънеха снага в тъмнината. Професор Владимирова слушаше усмихната в стаята и притваряше умерените си клепачи. Под тях будуваха две удивително сини очи, сапфирени като небето в снежна слънчева утрин, когато всичко е изтъкано от предзнаменования, които изпълват душата с ликуване, а мисълта – с необят и безбрежност.

– Уморих се до смърт от този живот – подетя. – Искам до края на дните си слънце, простор и творчески покой. Няма я днес високата духовност, няма го алтруистичният порив, няма го чувството за въздаване на справедливост и саможертва. Няма го висшето подражание на доброто – най-ценни-

ят човешки импулс, който познавам. А творецът е крехък като стъкло, винаги моли небето за милост, коленичил пред олтара на красотата. Той не е в състояние да докосне някого, ако не го обича от цяло сърце. А ако е запленил от изкуството, не може да си представи небесния си ангел, разсъблечен и пъшкащ в леглото. Той е трагично обречен на вечна самота и несподеленост. Аманте демент ест, творческата любов е лудост.

– А може би това му е хубавото – обади се Ана – да не изпаднеш в ролята на самозабравилия се, кичещ се като суетна мома с добродетелите си човек. Днешните вълчи времена са пълни с такива филантропи.

На границата между съня и пробудата изкупление и страдание калейдоскопично се смесваха в едно общо болезнено изстраждане на живота, което извисяваше и облагородяваше духа, но смъртно раняваше плътта и сърцето.

– Друго исках да кажа – продължи отново професорката – иска ми се да се отпусна в болестта и забравата, да спра това неукротимо гонение, пламнало от прозрения, но не мога, не ми е подвластно това желание. Може би в друг свят, в друга галактика, в друга вселена, на която да бъда съпричастна.

Помълча, а сетне добави:

– Взирали ли сте се нощем в небето пред Божието Рождество? То свети с неземан блясък и е живо откровение – във вакханалията на ликуващия все-

мир се къпе всяка снежинка, топи се всяка човешка сълза. Тъмната е пронизана не от лъчите на Луната – тя се разтапя от жарта на Витлеемската звезда и тъмносиньото се превръща в сребристо, което искри като бенгалски огън и се сипе над ожаднялата за чудо природа. Това ви го казвам аз, на този свещен и красив празник – много ми беше отнето в този живот. Имам нужда от обич, особено днес. Цял живот прекаран с мисъл за другите, в грижи за безличните „всички”, никой от които не пристъпи прага ми с думи за ласка и с цяр за душата.

Тя замълча, сетне промълви:

– Чували ли сте този син празничен звън? Това е опияненият хор на звездите. В тяхна чест бих искала малко да почета.

И тя извади книгата си.

Къщите в селото горяха с призрачна, непревземаема светлина и приличаха на прашни, бели скелети под снега и лунната светлина. Вятърът навън свиреше най-нежния си хорал. Тъмнината блещукаше с мириади звездни очи. В гората пееше многогласовият ѝ хор, който ту изтъняваше, въздигнат към небесата, ту мощно напираше, подгонил шлейфа на звуковата завеса към светлините на селото. В сопрановите му и тенорни регистри му пригласяха със звънливи кристални звънчета, както ни се струваше, гноми, силфиди, елфи и ангели. В стаичката ни със зарешетен селски прозорец проникна гласът на певачка от съседния двор, която закъдри мелоди-

ята на известна турлашка народна песен, до късно през нощта гореше лампата над разтворената книга на професорката, нашарена със записки по полетата, докато пред премрежените ѝ очи червенината от огнището не се превърна в кротък мрак.

Дъждовните облаци се бяха разпръснали и през прозорците се виждаше великолепия, обси-пан със звезди свод на ясната нощ. Издигна се и месецът, който нежно посребри покривите и обгърна стаята с разкошното си, фантастично изгряло хало. Навън покривите на къщите блестяха и празнично искряха под ослепителния снежен товар.

Помогнахме на професор Владимирова да си легне. Преди да заспи, тя прошепна: гласът ѝ сякаш струеше от немигащите звезди.

– Погледнете как изгрява месецът! Как щастливо се рее в простора! Само това е лошо – да не можеш никога вече да го видиш.

Върху нейното изпъкнало чело бе легнала паяжината на лунната светлина. Цялата тя бе обгърната в нежно сияние, в някакъв ореол на самотност. Искрящи весели звезди възлизаха нагоре към небето като по стълби, които се вдигат все по-високо и се въземат към Млечния път.

– Звездите ми напомнят за човешките души – тъй мънички и нестабилни са – каза тя, миг преди да заспи.

Анна замина за София, а аз останах сам във вилата ни. Чувството за неизбежност ме парали-

зираше. Бях впримчен в капана на инертността и безделието и така животът ми бе сведен до пълна пасивност. Превърнах се в беглец сред книгите. Наблюдавах изчезващия хоризонт на бъдещето с носталгия. Животът ми се бе разпаднал. Потънах в нещо като ренесансова меланхолия. Престанах да се докосвам до книгите. Ана ми липсваше.

Помня аромата на нейната кожа...

Удоволствието да бъдем тъжни...

Краченето по тежките улици...

Един ден в пощенската кутия дойде писмо и картичка от Ана. Пишеше ми, че заминава за Германия и ме молеше да поема майка ѝ на следващия ден. Може би все още имаше някакъв шанс за нас...

Отворих гардероба, за да събера нещата си. Измъкнах безразборно ризи, чорапи, изтичах до банята, за да не забравя кремове си и приборите си за бръснене. Натъпках нещата си в два големи куфара, повиках такси и се сбогувах с вилата, отправвайки за столицата.

Г Л А В А II.

„Изоставянето на жената е равносилно
на кастриране”

Юлия Кръстева

„Лозенец”, в който живееше професор Владимирова, бе щастлив, изискан и богаташки квартал, със затревени площи и тухлени блокове, всеки от които със своите храсти бял и лилав люляк, сводести прозорци и кабелна телевизия. От двете страни на улицата, която водеше към жилището ѝ, се редяха облицовани с тъмночервени тухли къщи със строги фасади, солидни, еднообразни, търпеливи. Тя живееше на третия етаж в четириетажна жилищна кооперация в приятен и луксозен апартамент с обширен хол, две големи стаи, коридор и кухня. Сградата, в която се помещаваше той, бе стара, на десет минути път от стадион „Васил Левски”. Апартаментът беше просторен, светъл, с изглед към Витоша, с паркетен светложълт под и леки, елегантни мебели. Тя живееше в него сама, интересите ѝ бяха ограничени до професията ѝ и книгите ѝ, поддържаше връзка с малко близки приятели.

Входът на сградата бе заобиколен от тясна градина. Той беше постоянно обсаден от пияници, наркомани и клошари, които вечно просека пари за ракията си. Иначе кварталът бе тих и спокоен, с рядко населени улици, благородно уединен и изолиран от външния свят. Полирана врата водеше към ниша, оградена от дървени пощенски кутии с бронзови табелки, изписани с имената на обитателите. Стените на кооперацията, изронени на места, приличаха на едри звезди в стара, порутена обсерватория. Мазилката беше олющена, напуканите места

наподобяваха съзвездия в Млечния път. На всяка стълбищна площадка се разнасяше различна миризма, смесица от готвено от апартаментите на етажа, примесена с миражния мирис на упойващи цветя, идващ от саксиите с прашно мушкато, наредени на гроздове пред погледа ми, покрай стените на домовете. Но доминираше лъхът на пържено олио, съпроводен от натрапчивата миризма на варени картофи, горещо говеждо и червено цвекло.

Врата, боядисана на бели и светли квадрати, водеше към жилището на професор Владимирова. Задържах се пред нея, поех си дъх и позвъних. Никой не се отзова. Отключих вратата с ключа, даден ми от Ана. Пред вратата в коридора имаше шкаф с чехли, пантофи и обувки. Събух се и обух чехлите. Разчорлена, по нощница, професор Владимирова спеше в стаята си. Прозорците на хола бяха отворени и той се огласяше от силни птичи гласове. В него бе студено. Затворих прозорците, придадох форма на червените възглавнички на дивана и седнах върху тях. Стоях така десетина минути, после станах, взех покривката на леглото и завих професор Владимирова с нея. Донесох възглавница и внимателно я пъгнах под главата ѝ. Отправих се към банята. Тя бе облицована със сини мраморни плочки, подът бе от теракота. Включих бойлера и взех горещ душ. Тоалетни принадлежности бяха хаотично нахвърляни върху ръба на мивката – неразтворен сапун „Нивеа“, четка и паста за зъби „Ултрабланка“, гъба за триене, парфюм и одеколон. Подредих ги.

В кухнята хладилникът издаваше мъркащите звуци на огромна котка. Всичко бе в бяло и от светло дърво, с дълги долни шкафове и големи бюфети, пълни с чинии и купички от бял и син порцелан. До стената бяха инсталирани готварска печка, мивка, фурна, хладилник и малък бар за напитки. Намерих кафе на шкафа на мивката, потърсих кафеварката, открих я и я включих. Налях си кафе, отнесох го в стаята на Ана, запалих цигара, след нея и втора. Цигарата бе на път да се превърне в шести пръст на човешката ми ръка.

Огледах се. Щорите бяха спуснати, всичко тънеше в полумрак. Завесите в стаята бяха двойни, плътни и пропускаха само по-слаба светлина. Дръпнах ги. Метална светлина очерта контурите на стаята. В очите ми блиска слънцето, погледнах навън. Правоъгълник светло, измито небе покриваше късата криволичеща улица. Фасадите на сградите отсреща бяха пълни с плющящо пране по балконите и се бяха превърнали в огромни сценични кулиси, зад които не се виждаше нищо. Върху стените им бяха изрисувани с разноцветни бои красиви графити за украса. Зад прозорците им протичаше шумният и скучен живот, този безкраен и безсмислен бяг, настръхнал от проекти, но тук, в стаята, бе тихо. Под нея столицата трещеше, святкаше, звънеше, кихаше в нощта. А небето отвън бе ясносиньо, с цвят на море. Голите дървета дремеха в снежното безмълвие, насъбрало се край тротоарите. Мислех

си, че това е раят – спокойствието, отмората, нена-трапчивата красота. Стаята предлагаше всичко това – самота, изолираност, доброволно изгнание. В нея можех да водя своя странен, паралелен живот. Бях отчужден от равномерното ръмжене на града и мимолетните боботещи тълпи, сред които се движех като в сомнамбузизъм – съчетанието от перманентно безсъние и сънливо пребиваване в действителността; лекият, съзидателен транс на пишещия човек.

В стаята цареше идеален ред. Леглото, масичката и абажурът бяха бели, стените и килимите бледорозови, в топли тонове. По дължината на стените се простираха масивни библиотечни рафтове и стелажки, стигащи до тавана, претъпкани с книги. Протегнах се към тях, измъкнах познатия ми том „Лято” на Камю и се зачетох в него. Скоро захвърлих книгата и се огледах. До вратата на стаята се мъдреше вграден гардероб, висок до тавана, със затворена врата. Отворих го. Той бе пълен с дрехи на Ана – с дамски костюми, по рафтовете му беше надиплено бельо. Тясно огледало във вътрешността на гардероба отразяваше част от стаята. Всеки предмет тук носеше отпечатъка на Ана, пазеше девичето ѝ присъствие: чисто, светло, прозрачно, рядко. Вътре ухаеше на тялото ѝ, на примесена с магия чистота, на „Кристиян Диор” и „Нивеа”, на нейни дрехи. Беше великолепно усещане – всеки панталон, пола, блуза, костюм носеше спомен за нея, сякаш тя бе тук.

В коридора имаше дрешник. Отворих го. От него ме лъхна приятен мирис на скъп дезодорант, използван от професор Владимирова, още запазен тук. Беше претъпкан с бельо, дамски костюми и палта. Извадих един кожух и го изчетках от нафталина. Бе много красив. Козината му блестеше гъста и изключително гладка.

В хола цареше златна омая. Той беше широк и блестящ от чистота. Завесите бяха бели, дантеленни, леки и меко пропускаха светлината, точно над етажерката бе поставено много красиво огледало в позлатена рамка. Издигаха се почти до тавана облицовани секции с книги. Модернистични картини бяха изложени на две от стените и един портрет на професор Владимирова на седемнайсет години от Александър Мутафов. На входа на хола бе постлан синьорозов килим, мъхест бежов мокет вътре на пода, боядисани в бледо прасковен цвят стени, фотьойли, покрити с бежови губери и канапета с бледожълта драперия. Удивих се на меките килими в пастелни тонове и умелото съчетание на модерни и старинни мебели. Голяма кристална ваза бе поставена на мраморна масичка, а масивното махагоново бюро бе покрито със скъпи изящни вази. На библиотеката бе поставен свещник с източени свещи. Книги, навсякъде книги до тавана, тези с меки корици наредени една до друга по стелажите или на една кръгла масичка, други бяха наслагани на края на писалището и върху двете тапицирани кресла.

Писалището бе от светъл дъб, дълго, внушително: заемаше голяма част от кабинета. Отрупано бе с ръкописи и книжа; поставената в средата му огромна нощна лампа бе загасена. Светлина струеше от всеки предмет, а безметежни, изящни лъчи слънце се процеждаха в хола от дърветата. Той трептеше, облян в екстатичната светлина на късния следобед. Френските прозорци на апартамента гледаха към двора, където, сега оголени, в друго време растяха буйни зелени тополи, накацани от птици. В саксии тъмнееше стъблото на хилаво зеленикаво растение с ярко розови цветове /”циганче”, както го нарече по-късно професор Владимирова/. На слънце бе изнесено кресло, оставено до прозореца от предишния ден.

Професор Владимирова вече бе станала. Приготвих ѝ закуска – портокалов сок, препечен хляб и соленки, кана горещ чай и ги поставих на един поднос. Отнесох го в трапезарията и го оставих на масичката.

Едва сега можех да я огледам добре. Професор Владимирова бе дребничка, белокоса жена с нестабилна, залитаща походка. Беше слаба, с грацилно телосложение, изящна като фигурите на светиците в църквите. Косата ѝ бе тънка, свилена, късо подстригана и мека като пух, разделена на път на едната страна. Носеше джинси и елегантен бял пуловер. От артрит в напреднал стадий раменете ѝ бяха леко прегърбени. Видимо не ползваше грим,

чертите на лицето ѝ бяха деликатни, семпли, с фини кости – то сякаш бе познало неизразимото. Тялото ѝ беше съвършено, сякаш плод на продължителна селекция и клониране. Излъчваше някаква проста, вродена елегантност в движенията. Крехката ѝ и елегантна фигура сякаш бе съставена от чистота и мяра, от въздушна ефимерност, която я поставяше на границата между ангелското и човешкото. Очите ѝ бяха сини като морето, а устните ѝ – сухи, леко напукани. Кожата на лицето ѝ бе мека – обвито в иконен ореол, то сияеше, осветено от вътрешна светлина на залезното слънце, до розите, и бе подчертано красиво и хармонично. Бе като юмрук, който я беше обгърнал отвън, държейки го непоносимо стегнато и нетърпимо нежно. Красотата му беше заразна, тя се разстилаше със своята ефирност върху всичко, върху отекващата камбана на храм-паметника „Александър Невски”, върху ехото на редките стъпки на минувачите по звучния паваж на площада отдолу. Гледах я, застинала на креслото като в красива акварелна рисунка. Бе като излязла от картина на Ботичели. Очите ѝ бяха сапфирено-сини, съвършени. На гърдите си носеше опалова огърлица, или може би аметистова. Беше озарена в нежно бяла светлина. Тази неумолима и неуморима светлина не секваше и не спираше, докато не превземеше изцяло лицето ѝ и не въдвореше чистота и хармония в него. В плътта ѝ имаше нещо философско или поне мисловно. Напомняше ми Ана.

Излъчваше същото сияние като нея. Обрамчваше я цялата, тръгваше от главата, прекосяваше фигурата ѝ и стигаше до краката.

Професор Владимирова беше отслабнала и леко състарена, откакто я бях видял последния път, но бялата ѝ коса грееше ослепително, подмладяваше я. Лицето ѝ бе станало гладко, симпатично и ведро, лишено от надменността на възрастните, гърбът – леко прегърбен от болките, кожата – чиста, ръцете – нежни, бели, гладки, с лунички по тях. Раменете ѝ призрачно просветваха в мекия бял пуловер – бяха станали по-нежни, по-изящни. Нозете ѝ бяха като на момиче, със стегнати прасци и със стройни глезени, обути в хубави плетени чехли. Все пак лицето ѝ беше угрижено. Изглеждаше приведена и свита, сплетените ѝ като корабни въжета вени се бях прибрали. Бе като фарфорова статуетка, която всеки момент можеше да се счупи – толкова крехка, беззащитна и болезнено наранима изглеждаше тя. Походката ѝ бе унила, безпомощна. От нея се излъчваше сякаш някаква крехка, чуплива деликатност. Бе цялата прозрачна, неразгадаема и неразрушима като диамант. Коксартрозата и артритът ѝ я бяха приковали към леглото. Все пак можеше да се движи с проходилка, макар и трудно, или с канадките, почуквайки по паркета. Местеше неуморно крак след крак в пространството на дома, стигаше до кухнята и банята. Там се бавеше. Миеше лицето, косата си. Стъпваше неуверено като ан-

гел, загубил крилето си, движейки се като в някакъв мистичен транс. Лека и ефирна, сякаш без никаква плътност, тя се придвижваше куцук-куцук напред с проходилката като привидение. Пристъпваше с нея към вградения в стената дрешник, измъквайки от него чисто белъо, джинси и снежно-бял кашмирен пуловер. Сновеше като светлина напред-назад из апартамента сред мартенските сладки тополови сенки във въздуха, пукайки с костите си, докато се пременеше. Беше измъчвана от безсъние. Нощем не можеше да заспи от болки. Ала тя притежаваше несъкрусим дух. Той не я беше напуснал. Не трагедираше ситуацията, приемаше я без драми. Посрещаше болките си с изискано достолепие, с ведрост, оптимизъм и спокойствие. Утешавах я, че се справя много мъжки с коксартрозата, пък и тя не се оплакваше. Бе неунищожим оптимист. Нейната възторженост от живота бе останала непокътната с годините. Любуваше се на изгряващото слънце, на въздуха, който ни обгръща, опитваше се да разгадае и сподели тайната и прелестта на вечно обновяващия се живот. Неистово се радваше и на късчето синьо небе, в чиято дълбочина се потапяше, любуваше се и на лазура, който поглъщаше с цялото си същество. Това за нея се бе превърнало в акт на поведение, на жизнена мярка и душевен стереотип, на духовна повеля. Смесваше влеченето си към звездите, своя блян по безкрайността със своите конкретни чувства, с любовта си към Ана.

Иначе характерът ѝ бе жизнерадостен – изповядваше един трезв и лъчист възглед за живота. Болестта си приписваше на временно неразположение, не на настъпилата старост. Хранеше илюзии, че силите и здравето ѝ ще траят вечно.

Професор Владимирова бе едно хелиотропно, изтъкано от светлина същество, влюбено в изгрева, в слънцето и в звездите. Беше достигнала онова достолепно просветление и величие, които се пораждат само от самотата. Обичаше до отмала синия сумрак и обсипаното с кехлибарени звезди небе. Нощем често я заварвах да открехва пердето на прозореца, за да наблюдава синевата и ефира. Не можеше без тях. Не можеше и без перспектива. Тя беше от мислещото малцинство на света. Бе интелектуалка до мозъка на костите си, с огромна култура, един от най-вещите специалисти в литературното пространство на двайсети и началото на двайсет и първи век. За нея нямаше по-сложно удоволствие от мисленето и на него се отдаваше изцяло. То бе за нея като дишане във ведра светлина. Живееше като книга, като текст. Животът ѝ в най-опустошителния смисъл на думата беше моделиран от фразите. Знанието беше нейният наркотик, пристрастяването ѝ. Непрекъснато цитираше други автори – класици – Кант, Хегел, Ницше. Беше цяла крачеща библиотека. Слушаше класическа музика по FM класик радио по цял ден или следеше сайтовете за литература на електронните портали на Гугъл, които беше открила и четеше публикациите.

Иначе беше домошар и чистница. Прибираше дрехи, трохи, използвани найлонови пликчетата, където ги завареше. Държеше цялото жилище чисто. Поддържаше хола и стаите в безупречен вид. Спазваше и лична хигиена: бельото ѝ искреше като шампанско. Сменяше го по три пъти на ден. Нямаше нужда да почиствам след нея.

Неусетно бе станало време за вечеря. Подгрях яденето, сложих го на подноса и го отнесох в трапезарията. Професор Владимирова се хранеше. Следеше как забърсвам масичката. Отстраних от нея няколко несъществуващи фройдистки трошици хляб, за да я уверя, че се старая. Тя не понасяше спарените миризми на готвено и на пот и ми даде знаци да проветри, после ми каза:

– Ела да ти покажа твоето царство.

И тя ме отведе до един шкаф в коридора. В него ме чакаха прахосмукачка, препарат за лъскане на паркет, четка за под и такава за маса, всичките строени една до друга в шкафа. Над тях препарати за миене, гъби за миене на чинии, парцали за обирани праха на библиотеките: всичко това трябваше да влезе в ход следващия ден. След което професор Владимирова се настани пред синия екран. Будуваше до късно, загледана в телевизора, фиксирайки го заинтересована с интимната неотложност на появата на дългоочакван, желан любовник. После се предаде на лъчистото убежище на сънищата, а аз се оттеглих в кабинета си. Часовете в него бавно се

нижеха. Луната искреше толкова бяла върху пътеката в двора, че блестеше като голям диамант. Но тъмнината бавно се втвърди, преобладаваха черно-белите тонове, чуваше се далечното хлопване на врати. Съседните блокове светеха като тесте за игра, а аз крачех напред-назад в стаята с надеждата да свикна с лилавия сумрак и с мрака. Това, че бях тук, беше моят начин да не бъда никъде. Животът за мен беше нищо без Ана. Отсъствието ѝ задълбочаваше още повече празнотата на този град. Липсваше ми животът с нея, разходките покрай крилото на поликлиниката с болните старци пред нея, естрадата в Борисовата градина с изгорялата трева; без Ана не принадлежах на този град. Не принадлежах никому. Имах нужда да усетя топлината на тялото ѝ, да докосна гърдите и косите ѝ. Нуждаех се от любовта ѝ, за да не се разпадне съществото ми на съставните си части. Затова пишех. За мен писането бе антидот срещу самотата и бягство от нея. Пишех против празнотата и за да се избавя от нея. Докато пишех, пребивавах в някаква зона на приютяване, в нещо като отдих в светлината. Оттеглях се в сигурността на идеалния си интегритет, абсолютен свидетел на самия себе си. Опитвах се да задържа това състояние, да отида отвъд тази черта на отсъствие и самота. Но пресиленият ми мозък работеше мудно, по инерция на празни обороти, отказвайки да си почива и бе като оголен нерв на болен зъб, болеше ме при всяко движение.

Вън небето вече бе придобило цвета на утайката на чая. Дочуваше се дълбоко депресиращото буботене на улиците. Долу под прозорците светлините на града припламваха една след друга, сините, червени и зелени неоновии реклами весело крещяха. Черният асфалт на улиците ги отразяваше заедно с фаровете на преминаващите коли.

Запалих цигара. Мисълта ми лениво се рееше. Каква ли скъпа цена трябваше да заплатя за тези часове на бездействие и самота? Надеждата ми идваше от Ана. Ана, която я нямаше. Значи нямаше надежда. С тази мисъл съм заспал.

В шест часа утринта се събудих с шума на улицата. Прекрасно бе да слушам как столицата се пробужда, първите трамваи и автобуси, бръмченето на подранилите мотори и автомобили и боклукчийските коли, стъпките на ранобудните минавачи и камбаните на „Александър Невски” в ранния час. Радвах се ме звучите, светлините и сенките, уханията и дребните неща, на които ставах свидетел. Влязох, както винаги, във ваната, взех си горещ душ. Излязох от банята, подсуших тялото си хавлия, избърснах се, сложих си крем и одеколон и се запътих към кухнята. Взех кафеварката, сложих ѝ кафе и я включих. Направих си кафе „Лаваца”, изпих една чаша. Четох до осем. Точно в осем, като по часовник, се огледах. Бях сам в стаята, Ана я нямаше. Нападна ме самотата. Взех една чаша, налях в нея кафе, направих закуска. От-

несох ги в хола. Професор Владимирова вече се бе събудила от гукането на гълъбите и от изпразването на боклукчийските кофи, и слушаше класическа музика, очаквайки закуската и кафето – неизменната филия масло с мед, соленки с кашкавал и овесени ядки с прясно мляко. Беше се изправила в леглото и аз ѝ помогнах да измие лицето си и да се среши, после ѝ асистирах да се облече. Тя се разсъни от кафето и закуската, но се чувстваше самотна като мен. В миналото в апартамента ѝ непрекъснато бе текла върволица от хора от интелектуалните среди: професори, студенти, писатели, които бяха беседвали и спорели с нея, произнасяли монолози, самоанализирали се и анализирали литературата. Беше патрон на поетите. В дома ѝ се бяха извървявали всички млади поети да се представят и получат одобрение, да бъдат забелязани. Денонощно в дома ѝ беше влизала и излизала талантлива младеж. Сега тази практика беше прекратена: професор Владимирова живееше уединено, забравена от всички и се виждаше само с малцина приятели; с Блага Димитрова и Йордан Василев преди да починат, с Елка Константинова, с Божидар Кунчев и с няколко поетеси, между които Екатерина Йосифова, Рада Александрова, с издателя и поета Божана Апостолова и с шепа издатели на книгите ѝ. Бе шумно акламирана, супер известна личност в медийните среди, върл привърженик на синята идея. Бе една от тези, които бяха лежали на паветата в палатковия лагер на Града на истината.

– Емил, мога ли да те помоля нещо? – сигурна беше, че няма как да ѝ откажа. – Би ли измил чаши-те и чиниите от закуската? Пердетата в хола трябва да се смъкнат и да се пъхнат в пералнята. После трябва да се изсушат и да се окачат обратно. Трябва и с прахосмукачката да се почисти пода и да се изтрие праха от библиотеките.

Във вазата на стъклената масичка се мъдреха цветя. Смених им водата и полях растенията в саксиите. Смъкнах пердетата и ги пъгнах в пералнята. Окачих ги на корнизата още докато бяха влажни. Търках всичко с препарат с аромат на лимон, докато целият апартамент не заблестя и не замириса на цитрусова градина. Сложих ароматизатори на тоалетната чиния. Огледах победоносно банята и кухнята след триенето. Можеха да устоят стриктно и на най-акуратния преглед на най-садистичния старшина. После се прибрах в кабинета си. Знаех, че щом притворя вратата, тя ще побърза да проведе генерална инспекция. Този ритуал бе част от нашия протокол. Затова се стараех да пипам добре.

– Жилището блести от чистота – окуражи ме тя по-късно. Косвен начин с похвалата си да ме накара да се почувствам по-съвестен.

– Ще ми почетеш ли малко? – примолва се тя и ми подава книгата „Министерство на болката” на Дубравка Угрешич. Зачетох ѝ от нея, а чувствено жарките лъчи на утринното слънце рисуваха ослепителни петна от шарена сянка върху карираната

покривка на масичката. Професор Владимирова стоеше над книгата наведена към мен, измъченото ѝ лице сияеше, осветено от някаква вътрешна светлина. На утринното слънце профилът ѝ излъчваше красота. Четяхме по цели дни, с изключение на следобедите, когато тя полягаше да си почине. За нея бе престъпление да пропусне един час в бездействие. Водеше си записки и шудираше всяка прочетена книга. Искаше да напише още един труд: бе ненаситна в това отношение. Като теоретик на литературата и литературен критик беше автор на повече от двадесет и пет книги. Работеше с устрем, сякаш решаваше съдбата на човечеството със своя компютър. Беше прецизна и безкрайно търпелива – настояваше да изчитаме докрай книгите, които четяхме.

Междувременно вече бе станало обяд. Подгрях храната и взех подноса с нея, сервирах я на масичката в трапезарията и зачаках професор Владимирова да се нахрани. После я сложих да си легне. Измих съдовете и чиниите от обяда, после бях свободен четири часа, които прекарах сам в кабинета си под тази студена и празна следобедна светлина. Това бяха часовете на меланхолично щастие, което прахосвах тук в четене под ослепителния светлик на следобедното мартенско слънце, докато тя спеше. Включих компютъра, потърсих и-мейла на Ана, отворих го, клигнах върху линка и чаках да се зареди страницата. Пишех ѝ, че я обичам и че я чакам да

ми се обади. Прекарвах в мечти по нея до четири. Следваше следобедното кафе и чая, истинска церемония, около което се въртеше предвечерният час.

Професор Владимирова се бе събудила от сън. Тракаше с проходилката до кухнята с малките си, несигурни стъпки, и свари чай. Сложи чая на подноса и понечи да го вдигне. Скокнах, взех го, занесох го в трапезарията и го поставих на масичката. Налях го, отпихме. Помогнах ѝ да седне на креслото си до прозореца и да се подготви за следобедното четене. Взех книгата на Дубравка Угрешич от библиотеката, седнах насреща ѝ с лице към прозореца, разгърнах я и започнах да ѝ чета оттам, докъдето бяхме стигнали сутринта.

Над храстите отдолу се чу леко пърхане на крила и мекият грак на гарваните, които кацаха по дърветата, а през белите дантелени завеси на прозорците се промъкваше тежка златиста светлина. Тя блестеше като ореол около цялото ѝ лице. Улавях я, че все по-често линее от летаргичен покой. Следобедният въздух бе изпълнен със сънливост и зряла мартенска светлина, от нея и от топлината в хола професор Владимирова задрямваше. После се сепваше и се извиняваше. Настояваше да продължим. А следобеда, след четенето, обичаше да се изтяга на верандата и да яде сладолед с шоколадов кейк.

Хората имат склонност с възрастта да стават сантиментални. Професор Владимирова не правеше изключение от това правило. Разнежваше се при

вида на птици, но най-дълго съзерцаваше гълъбите, които се носеха в ефира. Завиждаше им за това, че бяха свободни и можеха да летят.

– Искам и аз да бъда птица и да летя високо в небето – размечта се тя.

За да я наградя за вечеря, реших да ѝ сготвя вкусни кюфтета с много подправки. Показаха се Монт Еверест на кулинарното ми изкуство.

– Това не са кюфтета, а истинска идилия – похвали ги тя, след като ги опита. – Обичам добрата кухня и изисканите ястия. Прякорът ми сред близки е „Лакомото мече”.

И действително, притежаваше завиден апетит. Но ядеше малко, колкото половин човек.

– Колко е прав Бай Ганьо на Алеко да не сядат на трапезата без люта чушка – сподели тя.

Радвах се на апетита ѝ. Той я отклоняваше от мисълта за парализата ѝ. Бе една от малкото радости, които ѝ бяха останали в живота. Тази вечер тя не се настани пред телевизора. Виждах до късно лентите светлина от силната лампа в хола. Вероятно пишеше нещо.

А аз се уединих в кабинета си. Щракнах лампата. В едно друго пространство – сред звездите, зад притихналия нощен свят, душата ми бродеше вяла и мъничка сред Млечния път, носеше се из галактиката в своето нееднородно пространство. В следващата вечер се върнах към това, съсредоточих впечатленията си, олицетворих ги в образа

на Ана. Липсваше ми щастливата и невинна свобода на младостта ѝ, великата феерия на светлината. Само Ана придаваше смисъл на живота ми. Тя постоянно ми липсваше. Чувствах недостатъчността на изградения свят с нея, в който да упражняваме безграничната си, но безсилна свобода в беззащитната самота на изкуството. Опитвах се да свикна с мисълта, че нея я няма. Но се задушавах от тъга. Най-остро усещах липсата ѝ вечер, щом придрезгавееше. Настръхвах от самота.

Извисените сгради срещу мен, щръкнали като застрашителни длани, бяха безразлични към това, че съм изправен срещу тях. И че Ана я нямаше. Това безпощадно я превръщаше за мен в липса, в пропадане, в бездна. Продължавах да лежа по гръб в задушаващия мрак на стаята. Дръпнах тежките завеси от бежово кадифе, които бяха наполовина спуснати и пропускаха само малко сумрак и лунна светлина. Долу отраженията от витрините започваха да разчертават жълтеещи прорези по улицата. Лампите в короните на кестените се наливаха с неонова светлина, а вътре, в кабинета, бях изправен пред ежедневие от провали. В продънелия се ефир не се виждаше светлина. Мъчително преживявах атрофията на небето.

Най-лоша беше самотата. Опитвах се да се преборя с нея, но тя непрекъснато се прокрадаваше в мен. Липсваше ми мирисът на Ана: на ванилия, на канела. Не бих имал нищо против да прекарам една

нощ на пълно отдаване с нея. Вместо това реших да се отбия във „Варшава”. Беше идеалният избор за една късна бира. Тук прескачаше Ана след дългите си часове изкуствоведчески разговори с колеги. С едно питие се настройваше за нощните прегръдки, твърдеше тя и понякога искаше да започнем още тук, в кафенето или по пътя за вкъщи. В това отношение беше ученичка на своя научен ръководител, професор Кръстьо Горанов, чиито представи за перманентна революция в изкуството тя превръщаше в перманентно желание на телата ни.

Станах отново в шест часа. Взех кутията с кафе от барплота в кухнята и докато изцеждах двойното еспreso от кафеварката в чашата, извадих мобилния си телефон от джоба. Нищо. Нямаше обаждане от Ана за мен, дори есемес. Като компенсация си пуснах музика – модерна, с електроника. Музиката беше смесица между джаз и рап. Спрях я. Направих кафе и на професор Владимирова и ѝ го поднесох с неизменната закуска – филийка с масло и мед, солени, овесени ядки с прясно мляко. После бърсане пода на кухнята, вадене на прането от пералнята и слагането му в сушилнята, обиране с прахосмукачка праха от килима на пода в хола. Полях цветята, сложих чиниите и чашите от закуската в мивката, изплакнах ги и понечих да изхвърля боклука в контейнера за смет. Спуснах се надолу по стълбите към входа на кооперацията. На стълбищната площадка

се носеше уханието на прясно сварено кафе, което гъделичкаше ноздрите ми по-силно от изпитото сутрешно кафе, и приятния аромат на тютюн за лула „Дънхил”. Изхвърлих боклука и напазарувах в супермаркета продуктите за деня, после се върнах в жилището, където вече ме чакаше професор Владимирова за четене. Четяхме Лиотар, Бодрияр, Дерида. Следобяд отново пих кафе и проверих пощата си в интернет. Нямаше съобщение от Ана за мен. Никой не звънеше и на мобилния ми телефон. Забравен бях от всички. Затова пък четях. Отворих лаптопа, на който пишех поредния си роман. Казваше се „Ниенте”. В мен пулсираха завършени вселени, но до външен израз не стигах. Изпитвах разочарование от себе си, но си налагах да живея. Ръководеше ме волята за живот, неподправена, неустоима, чиста. Смесената миризма на паркетин и стари книги ме подготвяше за часовете, които щяха да последват: чистата радост на обещанието за един следобед, посветен изцяло на себе си. Търсех зони на тишина и спокойствие, където да се отдам на размишление и самотно дирене в мрака. Привличаха ме затворените пространства; в тях изпитвах обратното на клаустрофобията – върховната комбинация от уют и чудо, защитеност и закрила, сигурност и приключение, които стаята ми осигуряваше. В нея можех да се отдам на аскезата, на тишината, на сакралността. Това беше желаното изгнание. Бях тук, за да не мисля за нищо.

Наблюдавах променящата се светлина, която се преливаше в течението на живота. В лъчезарната си смълчаност апартаментът не преставаше да се носи като запечатана капсула самота към ефира и звездите. А аз от седмици лежах в стаята си, която бе и кабинет и не излизах, рядко отивах по-далеч от супера на ъгъла. Или лежах във ваната със слушалки на ушите и си представях собствената си смърт, или че се разболявам от смъртоносна зараза. Можех да се видя с колеги – литератори, но не ми се искаше да ме занимават с техните дребни бездни. Предпочитах да лежа мълчаливо и да наблюдавам отражението на светлините от улица „Криволак” по тавана. Копнеех за спокойствието си в кабинета. От прозореца можех да гледам надолу към парка, където майки разхождаха децата си или към живота по улиците, без самият аз да бъда там. Можех да слушам плещенето на пияниците и наркоманите пред входа и да си представям шума на града, който нито чувах, нито виждах, но можех да усетя миризмите му. Със заминаването на Ана за Германия се бе отворило празно пространство между нашето минало и нашето неопределено бъдеще. Обхвана ме мъчителна парализа. Приех самотата ми без нея за цена на уединението. Бе като умиране на едно място. Забравих да се бръсна, което засилваше моя изглед на поражение и разруха. Само професор Владимирова бе същата, както винаги. Имах нужда от нея – тя ми напомняше за Ана. Бе огледалото, в кое-

то виждах себе си. За мен тя бе необходимият друг, необходимият някой, с когото можех да поговоря. И да споделя всичко. Нямах нищо против старостта, сенилността, безпомощността и слабата памет. Слава богу, професор Владимирова не ги притежаваше. Бе надарена с брилянтен ум, който и на тази възраст бе съхранен за науката. Само веднъж ме изненада неподготвен.

– Я ми кажи нещо за себе си – обърна се към мен тя. – Имаш ли си дом, съпруга?

– Дъщеря ти е моя съпруга – отвърнах.

– Да, разбира се, как така забравих – махва тя рязко с ръка. – Напоследък ме гони Алцхаймер. Понякога си мисля, че небето ви е пратило с Ана при мен, за да внесете разкошна хармония в старините ми. Вие сте истински ангели. Откъде се взе във вас толкова нежност и доброта?

Тя направи пауза.

– Искам някой ден, когато напълно се обездвижи и ви става непосилно бреме, да ме похитят извънземните. Не искам да склопя очи, без да съм се уверила, че те съществуват в небето.

Иначе готвех, перях, чистех, пазарувах. Забърквах вкусни ястия на електрическата печка в кухнята. Измивах съдовете, обирах трохите от масата под зоркия ѝ поглед, педантично чистех всеки ъгъл на хола и кухнята. Следобеда си налях два пръста шампанско от кристалната гарафа върху ма-

сичката, сипах и на професор Владимирова, разположих се на коженото кресло до прозореца и започнах да ѝ чета книгата от мястото, до което преди бяхме стигнали. Четях ѝ Лиотар. А след вечеря се прибрах в стаята си, седнах на дивана с куп книги в ръка, докато професор Владимирова гледаше телевизия. Отдъхвах си в тишина, или до насита се излежавах във ваната. И в двата случая потъвах все по-дълбоко в безизходност и меланхолия. Загубвах почва под краката си.

Измислих си спасително средство. Прерових касетите и компактдискете със соул, рок, диско на Ана. Пуснах си Майлс Дейвис, после Колтрейн. Но и музиката не ме ободри. Нито пък ме разтовари. Чувствах се тъжен, вцепенен, околният свят ми бе напълно чужд.

Така заспах.

Станах в шест часа. Влязох в кухнята и потърсих кафе. Дежа вю – намерих го в шкафа над мивката. Включих кафеварката, отворих прозореца и отново дежа вю – вдишах студения мартенски въздух. Дробовете ми замъркаха доволни.

Намерих чаши, налях кафе, мирисът му бе ободряващ. Отнесох го в трапезарията. Върнах се в кухнята, направих си джин с тоник, сложих и кора от сладък лимон. Отпих от приятно горчивото питие от голямата чаша, наслаждавайки се на първата глътка. Джинът разтвори порите на стомаха ми и ме

развесели. Усетих своята неограничена, безгранична свобода. Това ме потопи в безкрайно щастие. От скуката се спасявах, като четях или пишех романа си. Мъчех се за удължа тези часове, опивайки се от сладостта да бъда сам със себе си. Чаках знак от Ана. И той дойде: мобилният ми апарат избръмча. Ана ми съобщи, че много ме обича и попита как е майка ѝ. Съобщи ми още, че в Лайпциг е много студено и че трудно си плаща високите сметки за наема, парното и тока. Освен това ѝ трябвали пари за книги и дрехи, така че ми изпраща телеграфен запис само за хиляда евро. Молеше ме също да си погледна Mr3 плейъра.

Включих го и погледнах дисплея: Ана. Изпращаше ми новия диск на „Скорпионс”. Пуснах си го и му се насладих. След това се облякох. Избрах дънки и чиста риза, пуловер и кожено яке и се отпавих към пощата.

В душния хаос и стълпотворение от хора не се чувствах добре. Многого тълпи ме изнервяха. Изпитвах клаустрофобия сред тях. Затова избрах страничните улички. Обяснимо, по навик, избягвах дърветата, защото бях алергичен към полени. Кой бях аз? В тълпата бях никой. Чувствах се чужд в сивия, мрачен и влажен от снега град. Вероятността да срещна познат на тази улица беше нищожна. Бях изчезнал за осемдесет процента от познатите ми. Дали ме познаваше все още някой в този квартал? Гледах минувачите в лицата. Никой не издаваше

признаци, че ме разпознава. Сякаш не бях съществувал в тази част на града.

Тръгнах по улица „Крум Попов”. Сред навалищата се чувствах анонимен. Около мен вървяха хора – също анонимни, непознати, без биография. Небето беше мрачно, валеше ситен, нездрав дъжд, примесен със сняг. Виелищата, сякаш завеса от тюл, се усилваше, кълтеше като прибор. Леден вятър появяваше от Витоша.

Кварталът, в който живееше професор Владимирова, тук бе чист и благоустроен. Гората на Витоша стигаше почти до периферията му. Планината над него бе хълмиста и гориста, често откъм нея се обаждаше кос. Слънчеви и прозирни, по-ярки и от живописно платно, синееха южните цветове на природния парк. С Ана обичахме да вдишваме росата в тревата, да се вслушваме във вятъра, във високите клони на тополите, в тишината на гората и в безмълвието на езерото в Борисовата градина след първите шумове на утрото. Водата в него беше призрачна – зеленикава и осеяна с водни лилии. Вървах и гълтах свежия вятър, изпровождайки с поглед всеки заплел се в листата слънчев лъч. Потоци от светлина се изливаха в хладния въздух от кафенетата и бистрата и от салоните в ресторантите. Никой не ми обръщаше внимание.

Пощата беше отворена. Взех пощенския запис на Ана и се опитах да ѝ се обадя по телефона. Даваше свободно. После се обади телефонният ѝ секретар. „Не съм вкъщи. Моля, оставете съобщение”.

Затворих. Искях да я чуя нея. Върнах се в жилището. С професор Владимирова потънахме сред неизброимите страници, чувствайки онази интимна атмосфера на книгите, която сутринта с такова съжаление бяхме пропуснали. После се прибрах в стаята си. Потърсих спасение в книгите. Четенето беше единственото удоволствие, което можех да си позволя, освен беседите с професор Владимирова. Бях смазан от студа и скуката на станалия чужд за мен град. Наслаждавах се на своето уединение. Бях го избрал, бях избрал и покоя, мълчанието, оттеглянето от външния свят. Но изпитвах горест, постоянна тъга по Ана. Обаждането ѝ бе разпалило жаждата ми по нея. Тя засягаше всичко, което вършех и мислех. Самотата в кабинета ме привличаше, но и ме поглъщаше, заличаваше ме. Завръщах се тъжен, самотен в него след излизане от празния без Ана апартамент. Не желяех да инвестирам в нищо, освен в мислите си за нея.

Тягостната, вяла меланхолична скука на следобедите в следващите седмици, кроткият унес, който ме изпълваше с непреодолимо униние, ме разяждаше отвътре. Паметта ми се завръщаше в замислените ноци, в които ме обземаше безутешно делнично тление с изхабените чувства, породени от напластената скука. Всичко в мен, всичко около мен се разпадаше. Търсех приют в дълбините, където цареше мълчанието или криволичех из собственото си аз, мъчейки се да намеря някакъв метафизичен смисъл

в меланхолията си. Не намирах такъв. Бях изгубил апетита си за живот и бях чужд на всички, дори на самия себе си.

Свободата да бъда сам ми тежеше. Живеех в някакво вцепенение. В една такава вечер реших да изляза. Изправих се от леглото и облякох чиста риза. Едно късно питие щеше да ми се отрази добре, както и една нощна разходка. Не знаех какво друго да правя в този студен зимен град, в който всички ме бяха забравили. Влачех се по улиците му – безлюдни, с осветени от неон витрини. Липсваше ми нещо, ала нямах име за него. Или може би имах – Ана.

Пресеяхох улицата и тръгнах по „Крум Попов“. Отправих се към кафенето – намираше се на две преки отгук. В този късен час в него нямаше посетители. Бях единственият клиент. Поръчах си джин и сок от грейпфрут.

На сутринта главата ме болеше. Наведох се да оправа леглото, но усилието ми струваше силна болка в мозъка. Потърсих нещо подходящо за глава. Намерих хапчета срещу препиване „Алка зелцер“, които ми беше изпратила Ана, и аспирин „Байер“. Но махмурлукът ми продължи да стиска главата ми като менгеме. Взех душ и си направих кафе. Кофеинът леко ме поотпусна. Постепенно болката ми премина.

Пролетта дойде плаха и укротена. Беше пролетта на 2009-та година, хладна, дъхаща на липи и кестени пролет. Не със сегашните знойни жеги, удрящи земята през пробитата ѝ в покрива озонова дупка. Въздухът трептеше от предзнаменования. Вечер преследвах залеза и вдигах поглед към сапфирено-изумрудената ивица на небето, надявайки се да стана свидетел на чудо. Вдясно от пътя, по който вървах, имаше поле, осеяно с ниски, бодливи шубраци, разцъфтели в розови цветчета. Зелено и розово, най-магнетичният, духовно-еротичен и провокационен колорит на художествената палитра, обгърнали пейзажа в призрачно полуздрочно сияние. Отбих се от пътя, наведох се и откъснах няколко клончета от тези сомнамбулни цветя. Над мен небосклонът преливаше от лимоново и портокалово в седеф и резеда, на изток следваха бавно преливащи потоци от ултрамарин, кобалт и незнайните оттенъци на полумрака. Какво значение имаха негодите на битието, щом в сърцето ми кълнеше пробуждане и бленуваха думи, назоваващи красотата на нещата, откриващи техния аромат и мистерия, непознаваеми за слепите сетива? Думите в мен бликнаха, те се нижеха и преплитаха, докосваха се и прескачаха своите сенки, огъваха се, изтъняваха и извайваха странни образи, догонващи по чудо неясните пориви на блуждаещата мисъл. Те бяха неподвластни на ума ми, отправени далеч, далеч, там, където нямаше ни зов, ни отговор, ни приближение,

ни отстранение, а само развълнувана притаеност и тревожно спокойствие.

И професор Владимирова щеше да бъде щастлива, ако не беше одисеята с Хети. Хети беше малко, с ранена човчица папагалче, което един съсед ѝ подари да го гледа. Тя веднага се влюби в него. Любовта им бе взаимна. Те бързо се сприятелиха. Купихме кафез, започнахме да го храним с просо и микс за птици. Професор Владимирова оставяше отворена вратичката на кафеза и Хети бързо се научи да лети из апартамента и да каца върху рамото и главата ѝ. Тя го научи да изговаря две думи – „пиленше” и „мамо”. Твърдеше, че Хети я зарежда с позитивни емоции и че ѝ помага да се съсредоточава над текста. Един ден папагалчето излетя през отворената веранда на хола към градината и кацна на тополата отсреща. Както и да го викахме, то не намери обратно пътя към дома. През нощта изчезна. Професор Владимирова беше съкрушена, но продължи все така работата си. Не забрави папагалчето никога.

Тя прехвърли любовта си към него върху другите птици. С нея имахме своите ултрамаринови часове на взирание в звездите. Гледахме ръждивосинкавите оттеньци на залеза или невъобразимата безбрежност на небето над хоризонта. През прозореца струеше жълто-оранжева, филтрирана светлина, а сред облаците на юг трепкаха ярките шевици

на мълнии. Гледахме без да мигнем, как изтлява гаснещата светлина на залеза, а пролетните треви излъчваха в ноздрите ни сладникавия аромат на тленност и разруха. Или съзерцавахме безконечните нощни простори – тези светове без граници, пред които човешките мащаби се губеха като миражи. Чувствахме се всмукани, погълнати от тях.

Но най-вече професор Владимирова се вълнуваше от птиците. Те бяха нейното алтер-его. Да ги наблюдава за нея беше уникална, вселенска радост. А аз не напредвах с романа си. Професионалният ми имидж страдаше, зацикляйки на нулата. Захвърлих лаптопа. Почувствах се гневен и самотен. Потънах в собствената си плътна и тъмна вълна на непроницаема меланхолия. Махнах безнадеждно с ръка и се присъединих в хола към професор Владимирова. Екзистенциалната меланхолия беше вродена в мен. Тя подсилваше чувството ми за омерзение и разпад. Седях пред професор Владимирова комфортно сред излъчвания от мен цигарен дим, напоен с летния полумрак, щастлив от нахлуващия чар на вечерта. Тя ми изглеждаше лека и някак безплътна в този момент като прерафаелитска мадона. Всичко в нея светеше от чистота – от блузата до чехлите. Но повече от хигиената обичаше да следи летежа на птиците. Гледаше неприкосновените небеса над главите ни, но най-вече птиците в тях. Виждаше ги, окачени на лъч светлина. Танцуваха като влюбени атоми около ядрото на ефира. Прелитаха като облак

херувими, оставяйки след себе си повей на крила. Да гледа крехкия им, бърз и изчезващ полет – това умееше да прави най-добре. Птиците я успокояваха. Но най-вече гълъбите. Те се превръщаха в дъжд от светлина. Гугутките смело се разхождаха по перваза на прозореца и кълвяха трошиците хляб, които предвидливо беше оставила професор Владимирова. Любимият ѝ гълъб беше Сакатко, който почукваше с раненото си крило по стъклото на прозореца, просейки зърно или трошици хляб. Беше все така и днес на перваза – накокошинен, сгушен в крилото си и неотменим като вечността.

А долу, под балкона, една безпризорна и премръзнала котка прекосяваше улицата, дебнейки за плячка.

На следващата сутрин професор Владимирова ме изпрати до центъра да закупя новоизлезлите книги. Беше чудесен пролетен ден и аз поех по булевард „Драган Цанков” към радиото. Слънцето грееше по ръба на небето; то се съсирваше сред пейзажа на буботещите коли. Кестените цъфтяха, по насипаните с пясък алеи на парка играеха малки дечица, майките им седяха по пейките, а аз се наслаждавах на гугукането на дивите гълъби.

Високите фасади на сградите по булеварда се извисяваха като тунел, в чийто край се открояваха оголените дървета на булевард „Васил Левски”. Тръгнах към него под високите блокове с мръсно-

бели и сиви стени, покрити с петна и следи от дъждовна вода и свих надясно.

Книжарничката „Нисим” беше на една пряка от булевард „Граф Игнатиев” на булевард „Левски”. Управителката – дъщеря на поета Валери Петров – беше близка приятелка на професор Владимирова. Предадох ѝ поздрави от нея и една кутия шоколадови бонбони, а тя ми препоръча десетина добри нови книги и подари на професор Владимирова едно томче сонети на Шекспир в превод на Валери Петров, опакова ми книгите, а аз се отправих към букинистите на площад „Славейков”. Тийнейджъри със скейтбордове рисуваха графити по рекламните табла на автобусите, можеха да се видят и драскачи на спрей-графити в метрото. Обиколих сергиите на площада и избрах още пет книги, тръгнах пеша по булевард „Витоша” и започнах да зяпам витрините и хората около себе си. Повечето бяха еуфорично настроени тийнейджъри, някои подстригани в стил „пънк”, стояха на групи и оживено ръкомахаха. Пред очите ми се мярна кафене „Хавана”, влязох в него. Периодично си позволявах лукса да пия по едно бяло мартини с лед. Това бе очакваното удоволствие да разпускам в разкош, след като съм си взел горещ душ сутринта, прекаран над книга. Ободряващият тоник за стоицизма ми.

Поех обратно. Улиците миришеха на липа, на бензин и на излъчваната нажеженост на пукнатините на сградите. Фигурите на минувачите наподо-

бяха стволите по пролетната улица. Размесих се с тях.

Професор Владимирова вече ме чакаше. Пое книгите, благодари ми. Гласът ѝ бе тих и настойчив; потънала във фотьойла, леко наклонила глава, тя се вслушваше в шума на собствените си думи. На устните ѝ се мъдреше усмивка, унесена, отправена към самата себе си. В отворените ѝ очи се отразяваше светлината, която падаше на ярки снопове през прозореца.

– Мога ли да ти направя малък подарък? Искам да ти предам академичните рисунки на Ана, спастрира съм ги тук някъде. В замяна ще те помоля да ми прочетеш пътеписа ѝ за летуването ви във Франция. Става ли?

И тя се разтършува из библиотеката. Извади един навит на руло свитък и ми го подаде.

– Ето ги.

С разтуптяно сърце ги поех, отнесох ги в стаята си и с вълнение развързах рулото и разгънах картините. Веднага ми се наби на очи златисто-червеникава мандала сред натежало от мисъл и нега, насечено от цветове и щрихи виолетово небе, надвиснало над хром-жълта оплодена земя, от която се подаваше благославящата длан на божеството. Дали Ана благодареше на провидението за своя скромен дар или виждаше озарена във всеки жест на природата свръхсетивна намеса, можех само да гадая, застанал пред картините ѝ. Тя дискретно и

мълчаливо, както бе присъщо на натюрела ѝ, се отдръпваше зад кулисите на тази модернистична живописна драма и оставяше на разсипаните в звучен хоровод багри да шептят своите тайнствени напеви. Карминът и краплакът на пролетните макове, свели в поклон пред вятъра главици, се преплитаха с гордата издължена осанка на тъмновиолетовите цветове – ярко червено до наситено лилаво, дисонантно цветосъчетание, доведено почти до абсурд, което в следващите живописни ходове се разрешаваше в хармонично благозвучие на квинтакорди от зелено, розово и жълто. Всяка частица от живописните платна бе пронизана от този багрено звуков синтез, ала без претрупаност на детайлите и задушаваша бърливост на формите и цветовете. На платната бе изобразена говорещата тишина на небосвода, изтъкана от призрочно зелено, стоплено синьо, смълчан виолет и златисто-оранжевия отблясък на слънчевите бликове. Хоризонтът липсваше, защото нямаше граница, която да разделя земната твърд от безплътността на инобитието. Гейзери от цветове – розово, лимонено и хромжълто, студено и топло лилаво, огнена феерия от циновър, кармин и краплак, очертани и засенчени от ултрамарин и пруско синьо. Една незрима и нечута длан бе полегнала ласкаво върху твърдата и я милваше в сподавено дихание.

„Седя над платното часове наред, докато се избистри и изкристализира първоначалното ми хрумване” – беше споделила с мен Ана. След из-

ригването на вулкана потоците от пурпурна и тъмновиолетова лава се стягаха и се ритмуваха в логични построения, в хармонични класически акорди и брилянтни каденци. Нямаше нищо дразнещо, натрапчиво деформирано или излишно, ала нямаше и празно пространство, безлична пустота и сивота. Довела палитрата до границите на разпада, в следващия миг Ана налагаше желязна дисциплина на полихромията и я организираше в строга класическа метрика и хармония.

Най-хубава, разбира се, беше последната ѝ картина – пламнал кармин, огнено небе, не обикновено алено, напластено с нервни движения на ръката, а неутрален, условен фон, подпиращ отгоре още неродената, капризна приумица на Ана. Приличаше на клада с кървавочервени въглини, нямаше го сякаш стълбът, на който е прикована вещицата. Ето я и нея – леко вдясно, фигура в едър план, разпиляла екстатично червени поли – светъл цинобър, прорязан от синьо и вандайк – безспирен вакханален танц на сетивата, обковани от музикалния ритъм в сребристо. Гълъбовият залез се бе разпаднал тук на отделни ефирни парчета, и изпъстрящи жълтото и оксиднозелено на пролетта, което усмиряваше напористите притоци на природното ликуване и ги превръщаше в организирана форма, в знамение, пронизано от Божия промисъл. Те пречеха на вулканичната магма и бясното кръгово движение да се разпаднат на отделни некоординирани фрагменти и

внезапни импулси, които биха потопили платното в първичния хаос. От сбора накъсани впечатления, възникнали в изумения поглед на съзерцаващия, постепенно изпъкваше и друга фигура в тъмно и океанско синьо, в ритмичен контрапункт с танцуващата – за да се отчлени от видимостта и да произнесе своя глас, тя бе по-релефна, от фактурата ѝ се изтръгваха луди мазки, нанесени от тубата. Фигурата искаше и не искаше да бъде забелязана. Сякаш бе едновременно озадачена и разбираща, отблъскваща нещата далеч от себе си и всепроникваща. И тази океанна фигурка също бе унесена в танца. Ето ги и двете, безбрежен хоризонт и земя, въглен и водовъртеж, разумен духовен баланс и избухващ природен импулс, единно изваяние в центъра на палитрата, като в разказ на Борхес.

Вроденият усет на Ана към полифонията и късната ѝ посестрима хармонията, бяха изразени тук в сложна оркестровка на мазките. Звуците, които се изтръгваха от струнните, клавирни, духови и ударни инструменти, пресичаха своите акустични линии в пространството и трептяха като лек бриз или бурен повей на вятъра. Те бяха подети от речитатива на небесен хор, привнасящ топлото и разумно човешкото в тази демониада от тремола, арпеджио и каденци с многозначителни задъхани паузи.

Синята фигура на картината ме фиксираше в упор. Тя така бе диспозизирана в пространството, че гледаше като индуистко божество в множество

посоки. Съществуваше ли неин прототип или бе плод на цветните сънища на Ана? От мисълта ли бе извлечена или от фантазиите на някои загуби и липси? От нея наляво започваше преливането на палитрата в портокалово и лимоненожълто, тласкащо развълнуваната природа към багрите на залеза или утрото. Това светлинно избухване в платното озаряваше кладата в небесни тонове и придаваше повече оптимизъм на усещането – премахваше вкуса на обжареност и прегорялост, тяхната нега и сомнамбулизъм, както и чувството за предстояща гибел на всичко ефимерно, страстно и неспокойно, застрашаващо целостта на духа. „Неразумно и комично е критиката да учи твореца какво трябва или не трябва да прави – беше споделила веднъж с мен Ана – нейната роля не е нормативна, а регистрираща с фини радари траекторията на кометите и метеорните дъждове по небето. В моите фигурални и абстрактни платна няма място за неовладяни художествени движения и изчерпана представност. От недрата им изниква пролетна природа и окъпва със зеленина копнежа на земята по слънце, ябълков цвят и диаложност. Свършване няма, нито започване. Няма скръбно минало, нито розово бъдеще, както все проповядват. В крайна сметка, има само спектрална игра на слънчеви бликове.”

А аз продължавах своята работа. Сутрин приготвих закуска за себе си и за професор Владимиро-

ва. Взех чашата ѝ, отидох до кафеварката, налях ѝ кафе, отправих се към трапезарията и ѝ го поднесох. Стоях безмълвен пред нея, наблюдавах я как повдига чашата към устните си и пие, загърната в нежния си домашен халат и чака да кажа нещо. Следващият етап беше чистене. Всеки ден трябваше да обикалям с прахосмукачката, да бърша праха от многобройните шкафчета и библиотеки, да мия пода в кухнята и банята, да пера в пералнята захабеното бельо. На сутринта всичко започваше отново – бърз душ, припряна чаша кафе, закуската, разходката до супермаркета. Денят минаваше по установения завинаги ред...

Следобед чувствах как времето струеше като пясък между пръстите ми. Струваше ми се, че не живея своя живот, а нечий чужд. Сякаш пред мен имаше невидима стъклена преграда, отвъд която не можех да пристъпя. Престанах да тичам покрай изплъзващите се надежди.

Професор Владимирова ми благодареше, когато ходех да ѝ пазарувам. Все ме караше да ѝ нося по някое лакомство – я шоколад, я някакви бисквити, я соленки с кашкавал или шоколадови сладки. Но най-много се радваше на книгите, които ѝ купувах. Те изграждаха духовната ембриология на аза ѝ. Привечер гледаше слънцето – огнено бял диск над блесналите дървета сред копринената мъгла. И опасно синьото на небето; то неудържимо я привличаше. Потъваше мислено в дълбините му или гледаше вечната черта на хоризонта. Тя я мамеше отвъд.

Г Л А В А Ш.

„Животът е самотно, оголено и непоносимо усилие, магма от жестове и агонии, където всякакви героични ореоли са свалени и невъзможни.“

/Из бележника ми/

Реших да се поразходя навън. Беше ясна, прозрачна синя сутрин. Под майското слънце плуваше тънка мъглица от бензинови пари. „Драган Цанков” беше плувнал в задушливи отровни изпарения. От тях небето изглеждаше притъмняло, вятърът гонеше листата по булеварда, те шумоляха, понесени във вихъра на бурен валс.

Отправих се към Борисовата градина. Краката ми сами ме поведоха към нея. Над езерцето с водните лилии и златните рибки със своя монотонен тембър мина облачен конвой под невидимото покривало на небето. На петдесетина метра отляво гърмеше движението, но сред този шум разпознавах птичите гласове, вдъхвах аромата на растенията и се чувствах щастлив. Вслушвах се в мелодичния каданс на стъпките ми, докато преминавах под боровете, които нежно очертаваха езерото. Земята меко пружинираше под краката ми. Небето над мен бе синьо, богато.

Хлътнах към любимата ми алея, водеща към лятната къпалня „Мария Луиза”, по която обичахме да се разхождаме с Ана. В примката на погледа ми тук гората изглеждаше свилена. Лятото безшумно се провлачваше по храстите като дреха. Обичах тази гледка, застиналите в своята жива вечност борове. Оттук се виждаха добре вечно нащърбените вишошки небеса. Усещах тишината наоколо, обширна като пустиня. Приседнах на влажната пейка, докато в листата не блесна жълтият нож на слънцето и

не започна да сече изсъхналите вейки на дърветата. Загледах се в птиците. Те прорязваха с изящните си тела хладния майски аквамарин на небето, потапяха се в него и изплуваха пред мен, заобиколени от студения глетчер на облаците. После отлитаха и се разтваряха в разжареното небе като в синя киселина. Как съм се прибрал вкъщи, не помня.

Заварих професор Владимирова да слуша подбрана музика по FM класик радио – симфонии, клавирни концерти, джаз, спиричуели. Беше краят на май, храстите и дърветата пишно зеленееха. Слънцето потъваше в искряща жар, а тя лежеше полуизправена в леглото, втренчила поглед в огненото зарево. Устните ѝ, изтънели вече като изрязани с нож, се раздвижиха:

– Дали ще видя утрешния залез?

Тя следеше с разнежен поглед майските бръмбари, които, бръмчейки, кръжаха като мънички, портативни оранжеви дронове около светлината на уличните лампи. Те припламваха, после угасваха, сякаш бяха абажури. Професор Владимирова седеше скромна, с меланхолични очи, гледащи сякаш в безкрая, в невероятно синия купол на младата нощ, която се разтваряше над тополите на улицата.

И на следващия ден нощта се точеше продължителна, безкрайна. Бой на гълъби огласяше студения асфалт. Наблюдавах профучаващите по булеварда закъснели коли и синкавите отблясъци от

тролейбусните лири от време на време, озаряващи сградите. Неоновите светлини бяха запалени в нощта. Гледах, без да мигна, как пеперудите танцуват, привлечени от светлината. Носеше се рев на монотонни клаксони. Впивах взор в облаците, които се появяваха и гаснеха по небето и се вслушах в упоритото мълчание на звездите. Иззад пролуката в короните на дърветата надничаше, полусънна, опалова луна. Извърнах очи. Видях Зорницата, ясна, светла на вечерното небе. Настъпваше нощ. Над мен умираше бавното въртене на галактиката, небето беше неподвижно. На него светеше слаба, почти прозрачна светлина, която посребряваше върховете на дърветата. Зад нея надничаше вкаменената вечност. Неусетно заспах.

Отворих очи. Дълги ивици светлик от уличните лампи прорязваха плътната тъмнина. Събудих се леко, след като бях заспал непробудно. Мракът навън се разпукваше на светли оранжеви петна – първи предвестници на утрото. Небето бе прорязано от жълти линии. Паважът и асиметричната редица покриви на съседните сгради блестяха в синкави отражения.

Отворих прозореца. Лятото незабележимо на зряваше. Открих топъл, приятно мек ден: бели облаци се диплеха по ширналото се синьо, типично за сезона небе. Въздухът бе прозрачен и лъчист, в далечината се открояваха контурите на Витоша,

небето бе с красив кобалтов цвят. В него се носеха гълъби. Бяха нацъфтели ранни юнски божури и късни люляци, устремени към небето млади тополи. Брезите прорязваха утринното слънце. Потопих се в зеленото спокойствие на клоните им, в тихата неизмерима и щастлива вечност.

Ала въпреки това ме обхвана някаква парализа. Започнах да чувствам все по-осезаемо самотата си. Бях изпаднал в невротизираната празнота, с която беше белязана съвременната епоха. Тя оформяше силното чувство на изгнание и неприемане, което никога не ме напускаше. Поставих диск на Фреди Меркюри в радиоуредбата. Но и музиката не ми помогна. Потърсих професор Владимирова.

– Виждам, че си унил. Дай да ти гледам на кафе – каза тя и обърна чашата ми. – Виждам съдбовния Ерос. Силен вътрешен живот дреме в теб, но една бяла женска фигура, ей тук – и тя ми посочи – ще го събуди и изнесе навън.

Заговорихме за Андре Жид, за Мюсе, за Байрон, приказвахме за Камю, за Жан Пол Сартр и за упадъка на мисълта, за Хайдегер и Айнщайн. Отривисто и блестящо изложени следваха мислите ѝ за съвременната литература.

– Днес няма да четем книги. Ще те помоля да ми прочетеш пътеписа на Ана за пътуването ви във Франция – помоли ме тя.

Припомних си събитията от лятото на миналата година и извадих провинциалния вестник, в който на два подлистника бе поместено есето на Ана.

В НЕПАРИЖ И ДРУГАДЕ

Ана

Полетът от София до Париж бе два часа. Като се изключи проблемът с непушенето, с Емил се чувствахме умопомрачително. В катаклизмената жега слънцето удряше по люковете на боинга, осветявайки в бледожълто разстиляния се под нас европейски пейзаж: усещането бе като на делтапланиерист, кръжащ над гигантска, жива релефна карта; можеше да се пресегнеш и да докоснеш върховете на Алпите или шпиловете на някоя Рейнска катедрала – охрово-зеленият десен на полята под нас беше на едри шарки, личеше си аграрният почерк на страните.

Боингът 737 задраска плавно черната писта на летище „Шарл дьо Гол” в Париж. Рейсът ни докара до терминала. Само този сектор, на който се озовахме, бе голям като град, имаше още пет терминала. Взехме чантите си от лентите за багаж и се отправихме към такситата. Под нас и около нас – грохот, блясък и суетня. Взехме едно такси и поехме към гарата. Париж ми беше познат, не искахме да губим време. Гарата бе пълна с TGV – влакове с голяма скорост. Около нас като рибни пасажи се стрелкаха влакчетата на метрото. Следвайки в унес разнопосочните отпратки – „а гош”, „а-дроа” /“вляво“, „вдясно“/ стъпихме на един хоризонтален ескалатор и след дълго пътуване някак, по балканска интуиция, се приземихме точно на гарата.

Пътуването на запад, към Рен, бе уютно. Седяхме на отделни седалки, като в трамвай. Влакът се стрелкаше с триста и петдесет километра в час. През прозореца близкият пейзаж се сливаше в обща тоналност, оксиднозелено. Пейзажът, поне на север, бе тъй близък до родния, пронизан от добродушна сънливост и елегична мечтателност. А тази скорост на влака бе бавна, в Марсилия успешно бяха експериментирали петстотин и седемдесет километра в час. В почти празния вагон ни заговори симпатичен господин с карирано сако и слушалки на ушите, пеещ на висок глас и тактуващ си с крак. Пленени бяхме от въздушния му френски ексцентризъм, лек, като във филм на Бергман, сред който се чувстваш комфортно.

В Рен ни посрещна семейството на братовчедката ми, Тони. Тя бе на четирийсет и шест години, но приличаше на осемнайсет, учителка по френски в Динан. Ги, мъжът ѝ, бе преподавател по физика в същия лицей. Осиновил бе трите ѝ деца и искрено страдаше с проблемите им. По пътя към Ламанша кокетно изникна близък пейзаж с тополи, брези и ели, с тучна царевица човешки бой, пърпореха десетки бели генератори на електричество – „еолиен” /от бога на вятъра, Еол/.

Динан бе малко градче с девет хиляди жители, на трийсетина километра от Сен Мало – горе, на брега на океана, в големия залив между северния и западния израстък на картата. Имаше старинна

архитектура и огромна крепост от Ранното Средновековие, в осъвременената част на която беше разположено кметството, развяло байрак. Къщата на Тони и Ги, която наскоро си бяха купили, представляваше типичен дом за провинция Бретан – изграден от разноцветен грапав камък, с остър стръмен покрив от многообразни черни керемиди, с кръгли и квадратни покривни кули, широки като завеса комини и издадени навън тавански прозорчета със стреловидни арки. Същата вечер отидохме на изложба на Тулуз-Лотрек, графика и пастел – „Лотрек е ла нюи” /“Лотрек и нощта“/. От вълнение дълго не можахме да заспим върху пухената си спалня в студиото за гости, пушихме и мислехме за София като опорна точка в безкрая.

Сутринта се отправихме към Динар, морско градче до Сен Мало. Минахме през Плу Бале и Сен Ка льо Гилдо, където възрастният баща на Ги Менар имаше къща. Той лежеше с Алцхаймер в старчески пансион, трябваше да оберем зеленчуковата и част от плодовата градина. Обядвахме с рататуй – ястие, подобно на пържено къполю и картофено пюре с кашкавал и ситно нарязана съомга. Продължихме пътя си край река Аргенон – тя се „хвърляше” в морето край Нотр Дам дьо Гилдо. Прекосихме брега на залива на запад от плажа на Динар по една козя пътека за Кап Фреел, най-северната му точка; на най-издадената му част бе разположена крепостта от четиринайсети век, Порт ла Кап, трансформирана

от Вобан, архитектът на Краля Слънце, в крепост за брегова защита. В далечината се мерзелееше сянката на англо-нормандския остров Джърси, произнасян тук Джерзее. Минахме през резерват за редки птици и растения. Диво и пусто бе, миришеше на мента, в морето се къпеха черни бекаси. Небето бе потъмняло от дъждовни облаци, прорязани от снопове изумрудена светлина, като в картина на Блейк. Полето беше на изискани шарки от тъмнолилаво и хромжълто – храсти от брүйе и ажон – изтравниче и жълти звездообразни цветенца. Отсрещният нос, Кап Фреел, ни подмами с огромния си фар, мистериозно осветяващ скалите в здрача и ресторантчето за палачинки – „крепри” /бретонски специалитет/, увиснало над вълните. После спомените ми се губеха от преумора. В просъница чухме как Тони ни свири Петата соната на Моцарт, чието „анданте” бе просто и кристално чисто като юлско утро.

Следобед си позволихме да закупим две репродукции от изложбите, които посетихме – градски пейзаж по картините на Жан-Клод Дерло и на художник-фотограф с фантастични колажи от миди и водорасли. Експозициите бяха в училището-манастир от ордена Кордьолиер – място, в което бяха отседнали Катерина Медичи и Хенри V. Радвахме се като деца на скъпоценните придобивки.

Изложбените галерии в Динан са двадесет и три; изкуството им не беше абстрактно, за разлика от търсачите на „лесните енигми” – в него преоб-

ладаваше човешкият елемент. То бе малко сомнамбулно, доста емблематично и задължително визионерско, със символично необятно пространство и хоризонт, в който погледът ти чезне.

Все така унесено, вече сами, слязохме по улица Жерзюал към река Ла Ранс и пристанището. Валеше, хладно бе като през ноември, по лодките и яхтите пъстрееха английски флагове. После се прибрахме от Сентр де-з-Артизан по Аристид Бриан, стискайки смешните си фотоапарати в ръце. На масата ни чакаше „сидр“ – леко шампанско от ябълки – тук, в Динан, на трапезата хората си пийват наистина, но крайно умерено.

– Стига за днес. Уморих се. Ще продължим с разказа утре – прекъсна ме професор Владимирова.

На другия ден продължихме.

В НЕПАРИЖ И ДРУГАДЕ – II.

Ана

Преваляло бе, следващото утро ни посрещна с лимонено слънце и обещаваше хубав ден. На морето в Сен Мало бе Изумрудения бряг – Кот д’Емрод – нарича се така, защото цветът на водата бе ярко синьозелен. През Сен Жуан и Минийик отидохме в Канкал, където взехме най-малкия ми племенник от баща му. Пол бе на дванайсет години, със светлоруса, чуплива коса до раменете и приличаше на сърдит Малък Принц. Навлече веднага тениската,

която му носехме и възкликна: ж'адор руж, ж'адор ноар /обожавам червено, обожавам черно/. Отидохме веднага на плажа, където Пол се цамбурна с ризката си във водата, за да ни очарова. Направихме си пикник с морски деликатеси, които в Бретан са най-евтини. Гларусите бяха тъй дружелюбни, че кълвяха от трапезата ни и ни се присмиваха подигравателно: „ха, ха-а, ха-а-а”. Ги ги гонеше с обектива си.

После от крепостта Гран Бе се видя архипелага Жозе, на един от чийто острови бе издигната отбранителна крепост – нещо типично за френския бряг. В Гран Бе, на издадена скала, бе и гробът на Шатобриан, романтик, поет и мемоарист, министър на Наполеон. На плочата му бе гравирано: „Тук пожела да бъде погребан четиридесет години преди смъртта си големият писател Шатобриан, роден в Сен Мало, за да чува само морето и вятъра.” От гроба като мираж се жълтееше полуостров Сезамбр, теглен от коварните океански течения.

Прегорели от уж хладното слънце, намерихме покой в катедралата на Сен Мало, в която звучеше органна музика. Репетираше немски органист: вечерта щеше да има концерт на хор и оркестър на Херцогската капела в Дюселдорф. Подиумът бе разположен в трансепта. Катедралата бе и художествена галерия, излагаша градски пейзажи, фотография и живопис. Омаята на тази звуково-зрителна синестезия бе смазваща, от витражите на розетите ни

наблюдаваха шарени национални светци, загинали за вярата и родината. Навън, на оживена търговска улица, си купихме сладки банички с карамелена глазура, които поделихме с четири момченца на училищна възраст с китари в ръце, пеещи в жанра „муванс“, протяжно изпълнение на поема с полемично съдържание в много куплети, в игривия и романтичен стил на Един Пиаф.

Върнахме се през Порт Пиксен и Гулер, после през Шато Ньов и Пльодиан – селца с черни островръхи покриви и готическа аромат – и се прибрахме у дома. Този път аз изсвирих на Тони и Ги алегрото от Първия концерт на Шопен, комбинирайки оркестровата и клавирната партия. Надсвирването ни окуражаваше да не се предаваме на живота и възрастта.

Следобяд се изкъпахме на скалите в Сен Люнер. После се вмъкнахме в една безплатна галерия с графика и живопис на Давид Льогал: все същата чувствена предметност и осезаемост, без да са реалистични, защото бяха включени във феерична пространственост и остранени от делничното възприятие и усещане.

Разделихме се с Бретан на път за Котантен и Шербург. Котантен се наричаше полуостровът, щръкнал горе, в Ламанша, в Ба Норманди. Съпровождаха ни Тони и Ги. От река Ласиен и Сен Ло нагоре, пътят бе с розово-червен асфалт, червенееха се и покривите на къщите. Минахме през Гранвил,

Денвил, и ред селища, завършващи на „вил” – думата означавала някога местност, имение. Нормандците са викинги. Тръгнали от Барфьорд – по-късно транскрибиран като Барфльор – през 1066 година да завоюват Англия, предвождани от Вилхелм Завоевателя. Вследствие на това Англия се превърнала в нормандска колония-династия, а днешните британци говорят силно видоизменен царедворски френски, изпъстрен с англо-саксонски диалектизми на народа. От радиото се разнасяха звуците на цигулков концерт на Виенявски. Арпежиите се сливаха с тънките гълъбово-сребристи облаци нависоко и се разстилаха в синкава копринена пелена, обвила дремещата земя.

Тръгнахме из Шербург. Огромната три цяло и пет километра стена, опасваща в полумесец пристанищата и фортовете, разположени по краищата ѝ, бяха рожба на същия архитект Вобан, приближен на Луи XIV – Форт дьо Л’Уест, Форт дьо Фламанд. От крепостта, издигната на високия хълм на Шербург, се откри кръгообразна панорама, море и небе се сливаха в гигантска бистра сфера.

Следобяд тръгнахме от Шербург на запад по крайбрежния път „Рут дьо Кап”, пътят на носовете. Държахме курс към Кап дьо ла Аг, най-северната част на полуостров Котантен. В градчето Гревил, кацнало над морето, бе къщата на големия художник Жан-Франсоа Миле. Пред нея бе приседнала скулптурната му фигура, изваяна от съвременника

му Анри Шапю. От битов реалист той се превръща с времето в художник на трагизма и драматичния дух на пейзажа. Експресивните му, накъсани мазки и лудите яркожълти и червени тонове, характерни за Теодор Русо и барбизонците, предвещават появата на Сезан. Модернизмът не се ражда от нищото.

Малко по на запад се озовахме пред дома на поета Жак Превер, избрал да прекара тук, в тишина, последните си години. Ниската му къща бе обвита в бръшлян, сгушена в дъното на екзотична градина. Оттук насетне, след Омонвил, Одервил и Сен Жермен дьо Во, бродехме из пусти скали, тесни пътеки и синьо-зелено море до Кап дьо ла Аг. Сред изумруда на тревите се гушеха мостчета, обвити с гергини, къпинаци, изтравничета, риган и кантарион; небето бе безбрежно, бездънно и тъжно, непристъпно и нежно като любовта. Вървахме боси из тях и чувствахме земята като катедрала.

На другия ден заминахме за Париж, а оттам – за София.

– Свърших – съобщих аз. – Това беше.

– Много добре пише Ана – каза професор Владимирова – все едно съм била с вас във Франция, така се почувствах.

Тъкмо бях свършил с подсушаването на чиниите от обяда в мивката, когато на вратата се позвъни. Отворих. В коридора влезе професор Божидар

Кунчев с торбичка провизии за почерпка и ми я връчи, след което нахълта в хола при професор Владимирова. Разфасовах продуктите. Наредих обяда на дългата масичка в трапезарията – две бутилки вино в сребърни кофички, блюда с пастет, студено месо, салам, кашу, сирене и прясна фразела. Божидар Кунчев разбърка леда във виното си с пръчица за коктейли и пое чашата си, за да отпие жадно една глътка. Заговори, сякаш цял ден бе умираал да си поприказва. И двамата с професор Владимирова бяха във възрастта, в която истината бе най-важна, а споровете им ги оплодяваха, помагаха им са си изградят един образ на времето, в което живееха. Професор Владимирова беше другото его на Божидар Кунчев – огледало, в което се отразяваше цялата. И в това огледало и двамата изпитваха топла симпатия, вплитаха жизнени рефлексии, усетили духовните неща.

Най-близките приятели на професор Владимирова бяха професор Божидар Кунчев, поетесата Екатерина Йосифова и поетесата и издател Божана Апостолова. Те образуваха нещо като малко сплотено семейство. Наричах ги великолепната четворка. Всички бяха литератори, помежду им съществуваха някакво съзаклятие, нещо като масонска ложа, в която не допускаха външни лица.

Но най-близък от всички на професор Владимирова беше Божидар Кунчев. Той приличаше на митично божество: беше с бохемска и аристо-

кратична нагласа на духа. В думите му често се прокрадваше сатира, насочена срещу времето и действителността, н която живеехме. В този остракизъм на реалността той проявяваше един нелишен от хумор и самоирония нарцисизъм. Определяше себе си като културен песимист и критик на цивилизацията. Имаше метежен и непокорен дух, беше превърнал свободомислието в свое кредо. Изглеждаше обсебен от гордия демон на бунта и различието, в търсене на една многолика свобода. Бленуваше тоталната хармония на обществото, ако не в осъзнат исторически, то поне в утопичен план, копнееше за нещата, които някога са били или никога не са били, и вплиташе своята носталгия по един красив свят в картината на настоящето, надявайки се тя да събуди махалото към обратни движения. Бе обладан от абсолютното като професор Владимирова, изчистил живота си от всичко, което не е духовно.

Иначе ненавиждаше хейтърите и хейтърството. Ненавиждаше и юпи-сайбър-поколението, което се вълнуваше от правенето на пари, преживяването на силни емоции, от сбирки с екстазни сблъсъци, от неясни и трудно уловими духовни щения. Според него те бяха обременени от разкъсаните междуличностни отношения, отровени бяха от реклами, стратегии и кампании. Вярваха само в прагматичния си усет, въпреки че носеха и щипка романтика в съзнанието си и именно затова бяха готови и да риску-

ват понякога за обречени каузи, което значеше, че не бяха съвсем загубени и смачкани от тежестта на виртуалния бизнес.

– Попкултурата е машина на желанието – казваше Божидар Кунчев.

– Да, но има нужда и от масова култура – контрираше го професор Владимирова.

Божидар Кунчев не беше съгласен.

– Самоизмамата, че са проумели света, е присъща само на второразрядните умове – твърдеше той. Постоянната борба на аргументи между тях ги съхраняваше и изостряше умовете им. И двамата бяха блестящи ерудити, но не се стремяха да се победят един-друг в спора. Професор Владимирова хранеше вяра в реалността, Божидар Кунчев – не, с което бавно и неотвратимо нараняваше себе си.

А аурата около професор Владимирова струеше в златиста, топла светлина, която впримчваше околните в някакво ликуващо и тръпнещо усещане. Вечно някакви планове и проекти обсебваша душата ѝ, стихийно въвличаше всички с по-големи или по-малки възможности.

Наслаждавах се на еквилибристиката на техните аргументи. Следях играта на техните мнения, без да вземам участие в разговора им. Гравитирах към тази наша триада като мълчалив наблюдател, тъй като умението да се вслушваш в звуците на другостта те приобщава навярно по-пълноценно, отколкото себичните изяви на собственото ти „аз“ в един измамно равностоен диалог.

И двамата говореха за всички перипетийни години на страдание и озарение, през които заедно бяха преодолявали препятствията и не се бяха отrekli един от друг. И тримата заедно с Екатерина Йосифова бяха обявени за неблагонадеждни от социалистическия режим и следени от Държавна сигурност, имаха и тлъсти досиета в службите. От тях професор Владимирова си бе изпатил най-много. Но се гордееше, че никога не се беше оставила да бъде присвоена нито през социализма, нито от преходните моди на демокрацията. Беше останала независима. Бе станала автор на първия положителен очерк за Атанас Далчев и Георги Марков – най-големите официални грешници в литературата, обвинени във всички смъртни идеологически и политически грехове. Този факт се бе превърнал във водораздел във връзките ѝ с официалната критика и социалистическите принципи в изкуството. Поруганието след това бе надминало и най-кошмарните ѝ представи. Бяха я привикали на съд и разпит в Писателския съюз. В резултат бе наказана и изхвърлена от него и от Университета.

За този период от живота ѝ години след това ми бе разказвала Ана. Изключили я от Съюза на писателите с пълно болшинство. Наблюдавала невярващо с готовност чинно вдигнатите ръце на всички свои колеги, писатели и критици. Скоро излязла и заклеятелната статия в „Литературен фронт“, в която била обвинена за народен враг. Ге-

орги Марков вече бил нашумял с талантливите си разкази и романи. След емиграцията му и „Задочни репортажи за България” приливната вълна на Тодор Живковата номенклатура бе зачеркнала името му от литературната карта на страната. Професор Владимирова бе включила очерка си за него в книгата, която пишела, въпреки предупрежденията да го снее от печат. Над главата ѝ в университетския стол ниско се привел преподавател в сив костюм и ѝ съобщил нещо на ухото. Тя пребледняла. През следващите три години, освободена от университетската си катедра, четяла по цял ден в Народната библиотека и пишела капиталния си труд за европейския символизъм. Следобед спяла на една пейка в задната градина на библиотеката, оголила нозе. Запазила моминската си фигура, тя носела къса синя рокля, която чиновничките и интелектуалките от хуманитарната читалня злостно одумвали. Винаги държала на банката си букет цветя, подарен от нейни студенти, което било в разрез с правилата – възмущавали се бюстителите на реда.

– След години ме реабилитираха – съобщи тя. – Бях върната в Университета и четях свободно лекции, имах свой свят, чист и непокътнат, с много цветя от студентите ми.

Тя помълча и си пое дъх.

– Не можех да правя компромиси. Действах в името на някаква непоклатима, абсолютна, независима истина.

В разгара на своето изгнание бе контактувала с Блага Димитрова, Йордан Василев, Елка Константинова, Рада Александрова. Бе благодарна на силите, които не бяха я изоставили и подпомагали да удържи и да не измени на себе си. Затова е бил ресурсът на всичките ѝ сили и време. Както винаги, и този път работата я беше спасила. Разказваше надълго за напряжението, за живота си на пресекулки, от книга на книга, от унижение на унижение, от удар на удар. Борбата ѝ с отчаянието и самотата я бяха държали винаги на ръба.

– Живеех като самотна планета със своя орбита, измъчвана от гонения и обиди – промълви тя. – Но не умеех и не направих компромис. Действителността не съществуваше за мен. Това не беше бягство от нея, а начин на отстояване. Не съществуваше сила, която да ме отклони от пътя ми, да ме спре, да ме прекъсне в работата ми. Притече ми се на помощ и това, че чувствах чистотата на атмосферата, която ме обграждаше, присъствието на чиста, невидима, светла хармония; домът, на който бяхме единствени обитатели с Ана, беше нашето убежище, място, където бяхме самите ние.

Тя избърса една издайническа сълза от окото си.

– Всякога, по свои вътрешни, невидими закони, хаосът е раждал своето отрицание и може би в ненатрапчивите все още форми на гневно недоволство вече зреят силите и перспективите на утрешния ден.

Тя замълча. После продължи:

– Благодаря на чувството ми за светлина, което побеждаваше мрака, че бях щастлива при толкова удари и сътресения, че не се отклоних от съдбата си затова, че тя често ми изневеряваше, но въпреки това успях да се съхраня и остана вярна на себе си.

Професор Кунчев вече си беше тръгнал. Разчувствана, професор Владимирова се обади по телефона на Божана Апостолова и ѝ благодари горещо за подкрепата в живота. Дълго обсъждаха с нея съдбата на литературата в новия век, пророчествата, които вещаеха края на романа през него и едва ли не края на художествената литература. После ѝ се извини за дългото обаждане и затвори телефона.

През деня четяхме, а вечер съзерцавахме красивия залез. Прочетохме:

Салман Рушди. „Сатанински строфи”.

Юлия Кръстева. „Убийство във Византия”.

Ромен Гари. „Европа”.

Самюел Бекет. „Молой”.

С възрастта все повече входовете към зората изчезват. Паметта, последното тяло на спомена, си отива, а с нея и всичко онова, което доскоро е осмисляло живота ни. Вселената на човешките присъствия се свива, намалява. Колкото повече напредват годините, толкова повече човек се вглъбява в себе си. Зачестяват гледките навътре, към самите нас. Интровертността ни поглъща.

Това не изключваше и професор Владимирова. Тя ставаше все по-самовглъбена. Улавях я по-често да се вслушва унесено в себе си. Там бе светът ѝ, вътре в нея. Жужеше с хилядите си нишки: искрящ, шеметен, подвижен. Съдех за него само по смисъла, който влагаше в нещата от живота. Светът в нея бе смислен, светът вън от нея – не. Разпадаше се, ерозираше. Превръщаше се в нещо грозно, на моменти до безумие. Само вътре в нея цареше ред: бе подредено. Излъчваше морал и красота. Бе комфортно в нея – можеше да мечтае, да описва бяновете си върху листа. Те бяха светли. Професор Владимирова бе реалист. Бе реалист и в мечтите си, но от това светът не ставаше по-добър и спокоен.

Градът тихо шумолеше с кестеновите си листа, а слънцето се разчупваше на хром-жълти блестящи парченца, които се търкаляха по тротоарите, избухваха при допир и озаряваха душата с шептяща светлина. С професор Владимирова наблюдавахме редуването на деня и нощта, променящата се в хола светлина, която преливаше в течението на живота. Облаците бяха като марля, иначе в този нажежен до бяло летен свят не бе останало никакво убежище. Професор Владимирова съзерцаваше птиците в самотното им великолепие, натежали в небето, излъчващи последната надежда във внезапната слънчева светлина. А вечер над нас се хлъзгаха съзвездията и величествената гледка на нощта. На улицата жълтите петна на уличните лампи потапяха в дрямка

една дузина нощни пеперуди. Но ние се взирахме в небосклона. Луната блестеше като златен мираж през решетките на клоните и отвън не се чуваха други звуци освен рева на мотори и далечния лай на кучета. Месецът искреше толкова бял върху плочите в двора, че блестеше като малки елмази.

През уикенда гледахме раждането на нощта. Изкачвахме се до мансардния етаж. Последните стъпала бяха с разклатени шестоъгълни плочки и нащърбени ръбове. Боядисването на вратите, лакирането, дори почистеното на пода бяха спрели до долния етаж, където живееше семейство адвокати. През стъклото на тавана, препречено от високи тополи, проникваше само мъглява светлина. Таванското помещение преминаваше в кокетна тераса с изглед към Витоша. Оттук се виждаше далечната планина, огряна от розовия залез. Излизахме на терасата, която бе свърталище на врани и гълъби. Плочите бяха топли под краката ни и излъчваха поетата през деня топлина. Профилите на покривите очертаваха широка ивица избеляло небе. Можехме да наблюдаваме червените им керемиди и красивите залези, спокойните вертикали на комините, нежните разпятия на стълбовете и загрижените силуети на гръмоотводите.

Небето бе просветляло, макар че утрото беше още далеч и беше очертало контурите на високите прозорци на сградите отсреща. Обгръщаха ни ми-

лиарди звезди – те блещукаха, искряха на небосвода като едри диаманти, опасващи града на бляскави гирлянди. Галактиката се въртеше; в нея се виждаше Млечният път. Звездите изрядно се въртяха в неизменния си ритъм, като един съвършен, смазан механизъм. Те се плъзгаха в орбитите си беззвучно, механично, в чудесна хармония помежду си.

Професор Владимирова беше усетила питагорейската хармония на сферите. Тя наблюдаваше парченцето небе между сградите, кобалтово синьо и наситено с живот, през неподвижните клони на тополите в градината. Млечният път още не се виждаше, но първите звезди, изрязани сякаш от светлина, блестяха заедно с жълтата луна. Виждах небето зад гърба ѝ. Над главата ѝ кръжаха звездите. Гледаше нагоре към тях, където реките на времето сияят вечно. Беше като танц на душата ѝ.

Всеки ден се изкачвахме на терасата, обикновено привечер, когато заблестяваха звездите. Градът светеше с милионите си светлини под нас, а ние, седнали на плетените столове, се потапахме в красотата на старите покриви и залезите над града. Живеехме единствено за този отрязък от време. Долу бе царството на студения камък, а оттук виждахме как галактиките се раздалечават в абсолютна тишина. Наблюдавахме движението на звездите, вслушвахме се в пеенето на планетите и в шума им – механичен, изряден, точен, великолепно смазан. Професор Владимирова беше готова да се вслуша в

този шум, да приема сливането на битието и небитието като хармония, да почувства духовната нужда от абсолютното и жаждата за реална свобода.

След месец отново ни посети професор Божидар Кунчев заедно с поетесата Екатерина Йосифова. В стиховете си тя ни повеждаше в посока овладяване на непроизносимите неща. Думите при нея се раждаха от познанието на стихотворния ритъм, от въплътяването на калейдоскопичните изригвания на душевността в художествената образност. От строфа на строфа, от поетична цезура към още по-изразителна музикална пауза, тя тихо ни въвеждаше в свят на сложни нееднозначни чувства, родени в дълбока медитация и художествено осмисляне на съзерцанието в неуловимите и скрити вибрации на нещата, видени от поетичен ъгъл. В стиховете си тя преодоляваше поетичната разпръснатост и „пачуърка“ на модерната образност, заляла съвременната литература и продължаваща да изобилства из поетичния ефир. Преодоляваше броженето на разпилени и хазартно нахвърляни мисли, случайното бликване на неосъзнати импулси, играта с нонсенса и липсата на ясни и логични разумни метафори, взривили от края на 80-те години съвременната поезия. Екатерина Йосифова дълбаеше неуморно с поетичното си длето нов, пълноценен художествен образ – образ, изваян от пълното сливане на бродещия дух с почувстваното, от плътното и всеотдайно

потопяне на душевността в разноцветната амалгама на преживяването, което изграждаше фундамента на поетичната култура и рафинирания артистичен усет. Тя черпеше щедро както от заобикалящия я предметен свят, опоектизиран и оприказнен до неузнаваемост. От стихотворните му превъплъщения в галактиката на художествените значения, докато не се превърне строфата в загадка и поетично откровение.

Виното, което беше донесъл Божидар Кунчев, развърза езиците на всички.

– Живеем в мъжко-ориентирана култура – поде Божидар Кунчев – езикът е фалоцентричен, жената трябва да избере или мъжкия език, или мълчанието, или, трето, да създаде свой език.

Екатерина Йосифова се интересуваше от посемпли реалности, въпреки че имаше изгнанически опит на интелектуалка.

– Катастрофално е съвременното изкривяване на понятието „дух“, превърнато в самовластваща, призрачна субстанция – заяви тя. – Вулгаризирането на понятието до няколко прости представи. – Тя си пое дъх. – Съвременността оголва и елементаризира езика и тялото, опростява значенията, скъсява дистанциите, вулгаризира естетичното и осмива рефлексивно-духовното. Неимоверно усложненият философски и културологичен език претърпява в ежедневието катастрофално профанизиране, от медиите до интимния диалог.

Тя била принудена да лавира във вавилонското разделение на езиците, мултилингвистични в изразността си и невладеещи добре нито една вербална реалност.

– Изгарям от копнеж по чистотата на логоса – продължи тя – или по безмълвието и непроизнесеността, най-ясният език, надарявайки тишината с откровението на една мистерийна любов – завърши тя.

– Ти си в плен на Космическия ерос като естетическа категория – взе думата професор Владимирова – и вълненията ти избухват като неизлечим порив към красотата, лишени от хедонистичния глад като моментна наслада. Заразена си от неизкоренимия атавизъм да считааш дълготрайността на чувствата за свое висше притежание и нерядко страдаш от платонизъм. В поезията си ти бягаш от кича и вулгаризирания масов вкус, избирайки възможно по-малката злина – нормалността.

– И виждаш жената в един извънтелесен, извънеротичен субект – послужи си с цветиста риторика и изящен речитатив Божидар Кунчев. – Феминисткото ти поведение диктува и присъствието на съвсем стилин, вдъхновен от женствеността и женското начало образ.

Заварих професор Владимирова неподвижна, в неестествено състояние, спуснала на пода крака. Лицето ѝ изглеждаше непроницаемо и свито като юмрук – с черни сенки под очите. Виждах тялото ѝ,

отпуснато безпомощно в леглото. Дишаше учестено. Обзе ме сковваща инертност. И страх. Докоснах я, очаквайки най-лошото. Но тя се раздвижи.

Жива съм – каза тя, като ме видя.

Още не съм предала богу дух.

Само заспала.

И сънувам.

Чудесен сън.

Ангел идва за мен.

Ангелът си ти.

Доживях на стари години ангел да се грижи за мен – каза ми. – Ти си ми очите, ти си ми ръцете, ти си ми краката. Ти си стаята, светът ми. И птичките, пролетта. Ти си ми всичко.

И повторно ме спускаш в живота.

В зелените треви.

Затова ще ти се отблагодаря – каза – ела тук!

И ме целуна.

А после ми подари любимия си албум на Ботичели.

Ти си последният ми спътник в живота – каза тя. И се извърна на другата страна.

Но скоро се влоши повторно. Получи неразположение и задух. Не можеше да диша. Повиках личната ѝ лекарка. Тя ѝ констатира сърдечна недостатъчност и ѝ откри вода в белите дробове. Предписа ѝ сърдечни лекарства и фурантрил. Но ефектът бе незначителен. По краката ѝ се образуваха водни

мехури, които започнаха да се пукат и да се превръщат в рани. Трябваше да се лекува, за да не преминат в гангрена. Давах ѝ антибиотик и съдоразширяващи срещу тромбофлебита. Промивах два пъти на ден раните ѝ с йодасепт, кислородна вода и калиев перманганат, напръсквах ги със спрей „Оксикорд“, после прикрепвах тънък марлен слой паста „Вишневски“, след което бинтовах краката ѝ. Погледнах часовника си: цялата процедура траеше около половин час. Бях се превърнал в болногледач, който се справя добре. Раните ѝ заздравяваха бързо – редовно ги тампонирах. Но сърцето ѝ продължаваше да ѝ създава проблем. Успях да издействам за влезе в реанимацията на Военно-медицинска академия – помогна ми един неин братовчед, завеждащ Токсикологичната лаборатория в болницата. Празно ми беше без нея в пустия апартамент. Липсваше ми лъчезарното ѝ присъствие. Усещах се уморен. Бездействах в безрадостния хаос на лятото. Потапах се в непрозрачния конфитюр на самотата, опитвайки се да изчезна, да се скрия. Това бе малката смърт, през която трябваше да премина, за да започна да живея живота си такъв, какъвто исках да бъде.

В стаята ми монотонно се разлагаха часовете. Зад прозорците бе тихо. Над главата ми кръжаха звездите в широки кръгове, но аз живеях в някакво вцепенение. Продължавах да лежа по гръб в задушавания мрак на кабинета си, наблюдавайки бледата светлина на небето, отразявана от огледалото.

То бе сиво. Все така лежах часове наред по гръб на леглото и наблюдавах как плуват неуморно в синевата над главата ми величествените звезди. Взирах се в тях и в позлатения ефир, който обгръщаше вселената като ласкава длан. Следобед гледах съвършения диск на аленото слънце и вечната черта на хоризонта – тя ме мамеше към него.

Светът над мен бе станал неочаквано оловносив, неподвижен, тежко притискаше главата ми като с нажежена ютия. Беше горещо и нямаше къде да се скриеш от него. А вечер съзерцавах синия сумрак и обсипаното с кехлибарени звезди небе, преследвах залеза и вдигах поглед към сапфирено-изумрудената ивица на ефира, надявайки се самотата ми да се изличи. С часове съзерцавах разбития белтък на облаците сред млечнобелия цвят на пейзажа. Но онова нежно излъчване на присъствието на Ана го нямаше, както и на професор Владимирова, духовният бриз, който лъхаше от красивите им очи, също не се появяваше. Бях разочарован. Но трябваше някак си сам да изляза от тази тъмница, в която се бях озовал.

В болницата професор Владимирова бързо се съвзе. Изписаха я след две седмици. Залитайки по пътя към банята, взех един студен душ и се присъединих към нея. Изглеждаше проникателна, чиста. Жизнеността ѝ покоряваше, тя просто вдъхваше симпатия.

– Ние страдаме от антропоцентрично високомерие или радиоцентрично за сметка на чувствата.

Социостазата ни е нарастваща енергетична лакомия. Самоубиваме се бавно в обществото – оцвети речта си с известен хумор тя. – Такива мисли ми се въртяха в главата, докато бях във ВМА.

Беше дълго, съсипващо августовско лято, с брутални горещи флуиди, които караха хората да се крият на сянка. Сградите наоколо направо замираха в гъстата мараня, сивите им напукани стени се втечняваха по лудо напичащото слънце. Улиците бяха ослепителна пустиня, без начало и без край. Беше горещо, въздухът, поел цвета на синия небосвод, бе гъст, почти плътен, едва успяхме да го вдишаме през ноздрите си. Миришеше на теменуги и влажен прах – явно скоро бе валило.

С професор Владимирова наблюдавахме синьото кадифе, модерната империя на небето. Там всичко беше чисто и топло. Забравяхме, че не сме птици. Разтваряхме се в небето до нула, вливайки се мислено в реката на вечността.

– Разкажи ми нещо весело, чувствам се малко тъжна – примоли ми се професор Владимирова.

– С удоволствие – казах аз. – Ще ти разкажа един анекдот. Като живеех с първата си съпруга в „Младост 2” в един съседен блок на пети етаж обитаваше един културист, по прякор Тошо Буцата, който имал любовница в същия вход на трети етаж. Веднъж приготвил куфара си, натъпквайки в него най-необходимите неща за десет дни .и казал

на жена си, че заминава в командировка. Но вместо да замине, слязъл с куфара си при любовницата си на трети етаж. Последвали три денонощия бурен секс, след което той се почувствал изтощен. Решил да вдъхне малко чист въздух навън, взел кошчето за боклук, за да го изхвърли в контейнера за смет, подишал малко и се отправил обратно. Но вместо на трети етаж, по навик натиснал звънеца на пети етаж. Жена му отворила и едва не припаднала – той по пижама и с кошчето за боклук в ръка. Последвал бурен скандал на ревност и скоропостижен развод.

– Анекдотът си го бива – каза професор Владимирова. – Развесели ме. А сега ме извини – лягам си.

И тя се оттегли.

Есента дойде с оттенък на метал: месингова по тополите, край булевардите, по брезите на улиците и хром-жълта, бакърена по листата на кестените, растящи на „Цариградско шосе”. От открехнатия прозорец подухваше остър, почти зимен студ. Запалените сухи листа на дърветата миришеха приятно. А ние вдъхвахме все същия разкалян, блудкав мирис на октомври. Скитащата светлина в небето щеше неизменно да продължи до появата на утрото.

Но и есента отмина, като лятото, дните бяха сиви като врабците, които кацаха по первазите на прозорците и търсеха трошици хляб. По небето припламваха звезди, но те мигаха като малки, уморени, сънливи очи.

Октомври беше белязан с един комичен, незначителен гаф. На 14-ти октомври професор Владимирова имаше рожден ден – навършваше осемдесет и седем години. По този повод министърът на културата Вежди Рашидов я поздрави за празника с огромен букет цветя и поздравителна картичка в него. А вместо да му благодари, професор Владимирова каза на куриера:

- Не го харесвам вашия министър. Не ми е симпатичен.

Но още същата вечер я нападнаха угризения.

– Какво ми е сторил добрият човек, че така се отнесох към него? Голяма глупост направих, нали? – подпита ме тя и се усмихна с престорена свенливост. В сапфирените ѝ очи заблещукаха златисти пламъчета от мътната светлина на полилея. Присвила бе болните си превързани нозе, които постоянно прикриваше с халата си, за да не ѝ напомнят, че човек, освен друго, носи и уязвимо тяло.

– За щастие, тази глупост е поправима. Трябва да се извиниш на човека – предложих ѝ аз.

Издирих по интернет телефона на секретарката на Вежди Рашидов и ѝ позвъних от името на професор Владимирова. Тя се извини горещо за гафа и му пожела всичко най-хубаво. Така приключи този комичен епизод.

Сутрин, както винаги, отивах да изхвърля сметта, да пусна някое писмо до Ана и да напазарувам. След което четяхме. Прочетохме:

Милорад Павич. „Уникат”.

Милан Кундера. „Смешни любви”.

Хосе Ортега-и-Гасет. „Есета”.

Палми Ранчев. „Библейски графити”.

Васил Попов. „Дайкири”.

Настъпи зимата, разходките вън се прекратиха, ограничиха се само до пазаруване. По цял ден седяхме един до друг на дивана и четяхме. Засмукваше ни въздухът на ранните вечери, проблемите на професор Владимирова. Тя се питаше кога най-сетне животът ѝ ще помръдне от мъртвата точка. Успокоявах я – скоро.

Беше ясна, прозрачна синя нощ. През прозореца надничаха ниско увисналите звезди над лъхация от входовете на старите сгради мирис на мухъл, овехтялост и урина.

Какво ли ни чакаше утре?

Г Л А В А I V.

„Само в мрака е светлината.
Единствено в загиващия живот”
Урсула ле Гуин

Ето защо трябваше да намразя диджей Бобо.

Сънувах лош сън. Кошмар. Присъни ми се, че съм отчаян и алиениран. И че азът ми е сгърчен и парализиран. Не съществувам истински и съм щастлив само там, където не съм – там е мястото на истинския ми аз.

Събудих се от кошмара. Отворих очи. Тъжен бях, вцепенен. По-точно усещането ми бе, че умирам на едно място. Гол бях, легнал по гръб, тук, сега. Нямахше никой, освен мен.

Но съм се лъгал.

Диджей Бобо до мен се размърда. Напусна вратите на съня. Прозя се, не се върна в мен. Стана, зашляпа към банята. Шумно пусна водата на тоалетното казанче. Изми си ръцете. Взе четката ми за зъби, пастата ми „Аквафреш“ и се изми. Използва сапуна ми „Нивеа“ и си взе душ. Подсуши се с моята хавлия. Избръсна се с моята самобръсначка „Жилет“ и разтри лицето си с моя автършейф „Деним“. Надникна към огледалото. Констатира високомерен нос, дълги, тънки устни: остана доволен. Измарширува до кухнята, включи кафеварката и си направи кафе „Лаваца“. Сипа си двойно еспreso, капна му няколко капки коняк. Изпи го. Присвои си дрехите, самоличността ми. Позволи си небрежен стил на обличане – пренебрежна костюма ми. Навлече старо рокерско яке, което го правеше да изглежда нападателен. Чух стъпките му по коридора. Хлопна вратата на апартамента и излезе. Слезе

до партера. Прекоси входа на блока, задръстен от пияници и наркомани, които вечно просека пари за бирата и дрогата си, стъпките му прокъртяха по чакъла. Попадна в невротичната треска на улиците. Заобиколи крилото на поликлиниката, със суетящите се болни старци пред нея и излезе зад ъгъла. Съзерцавах го – висок, слаб тип, облечен в кожено яке вид „Сървайвър”. Не му липсваше физиологична бодрост. Представляваше гротескна амалгама от арогантност и необузданост. Той бе вулгарният ми съперник. Демонстрираше непукизъм, но излъчваше приветлива апатия към заобикалящия го свят. Взрян бе пред себе си. Околният пейзаж му бе напълно чужд. Вървеше нагоре към слънцето. Говореше си сам. После млъкна.

Вече се бе развиделило. Студено му беше. Потри ръце. Купи си вестник. Зачете го в движение.

Привикнах с мълчанието му. Изглеждаше омесен в първичната кал. Прекоси платното, пое по паважа на „Патриарх Евтимий” по посока на „Раковски”. Около него вървяха хора – анонимни, без биография. Не ги поглеждаше. Изглежда бе в хармония с всичко. Но се нуждаеше от внимание, искаше всички да го забелязват. Взираше се само в младите момичета.

Почувствах се малтретиран, измислен от него. Следвах го от разстояние. В душния хаос и стълпотворение от хора се чувстваше добре. Стъпваше уверено, прекосявайки опънатите, сумрачни булеварди

на центъра. Клатушката се по тях. Не обръщаше поглед назад, към мен, за да се увери, че никой не го следва. По всичко изглеждаше, че отива на работа. Трамбоваше по „Раковски“.

Влезе в пиано-бара. Той бе претъпкан. От тон-колониите се лееше евъргрийн, повечето посетители пиеха коктейли, а няколко двойки танцуваха на дансинга. Задушно бе, музиката гърмеше, въздухът беше гъст от цигарения дим, можеше да го режеш с нож. Около мен цареше блъсканица, гласове, лица, на дансинга примигваха светкавици и се мяркаха нови танцуващи сенки. Зави ми се свят от тела, светлини, огледала, под, чаши, маси, кресла. Музиката беше оглушителна, блудкава, безкръвна, неконтролируема. Най-зловещото в електронния звук бе силата на уредбите.

Бобо стоеше до микрофона. Той беше с гъста права черна коса и маслиново зелена фланелка. Изглеждаше като току-що пристигнал от Карибите. Той плъзна една бира към момичето на бара, захили ѝ се. Вдигна чашата си, отпи, избърса пяната от устата си с лява ръка. Пиеше халба след халба, пламна в истерично веселие, и разряза лепкавата мъгла на дансинга, разперил ръце като паун. Изглеждаше пиян или надрусан. Всеки миг щеше да се строполи на пода, ала в следващия момент се загърчи, приклепна, закълчи се, потропна с крак, танцувайки до две момичета. Подскачаха близо един до друг в непрозрачната светлина на прожекторите, сякаш бяха

потънали на дъното на аквариум или в дълбините на язовир „Студена”. И ето го отново чувството за подмяна, за провал. Нямах представа откъде идва то, но го усещах. Свързано бе с Бобо. Усещах, че съм там, където не ми е мястото. Трябваше да бъда при професор Владимирова – там бих се чувствал щастлив.

Бобо узурпира пианото, разгърна ноти на пюпитъра и придърпа столчето към себе си. Разсвири се с гами и арпежи на интервали, удари няколко тона, опита няколко по-леки пасажи. Изчака моментът на концентрация, и спусна пръстите си като нокти на граблив птица енергично върху пианото. Клавиатурата му послушно започна да вибрира под ръцете му. Музиката компенсираше чувствително неприятното му физическо присъствие. Милостивата светлина на белия полилей скриваше некарасивото му лице. Изсвири песента „Лунна река” на Хенри Манчини от саундтрака на филма „Закуска в Тифани” по романа на Труман Капоти. Миризмата му нахлу в ноздрите ми и предизвика в мен отвращение. Почувствах се изхабен, употребен, манипулиран от него. Изпитах истински, органичен, цялостен страх, че той живее моя собствен живот. Обхвана ме гняв, който премина в ярост и студена веселост. Понечих да го вдигна не на шега от пианото и да го ударя през лицето, но ръката ми мина през въздух. Изтикаха ме встрани. Казаха ми: „Не пречете! Не виждате ли, че Арсениев е зает?”

Бобо застана пред пулта. Имаше достатъчно посетители и пиано-барът изглеждаше пълен. Натисна два-три бутона на пулта и пусна по-бавно парче, не точно блус, просто нормално, като за изискани слушатели. Внезапно усети наднормен прилив на ендорфини. Покрай него мина колежката му сервитьорка. Тя беше с къса, платинено руса коса, яркочервени устни, тънък като монета кръст и вирнати стегнати гърди. Вдъхна нейното присъствие и парфюма ѝ „Кристиан Диор” . Задържа се по всички поводи край нея. Зрението му бе фокусирано само върху широко изрязаното ѝ деколте. Тя не проявяваше никакъв признак на вълнение. Испита ненавист към старанията си на професионалист да привлече вниманието ѝ и да я съблазни. Искаше му се старанията му да не отидат напразно.

Часовникът удари седемнадесет часа. Край на смяната му.

Защо бях тук и го наблюдавах, а не се върнех в апартамента при професор Владимирова? Бобо ме гледаше с присмехулни искри в очите. Не му се прибираще. Дансингът вече бе опустял, всички се тълпяха към изходната врата, която водеше към булевард „Граф Игнатиев”. Той не желаше денят да свършва. Присламчи се към сладкото и симпатично момиче, което беше на бара. Тя бе с пиърсинг на пъпа, носеща халката си с фаталистично изражение на лицето. Тя блестеше ослепително върху плоския ѝ корем. Гърдите ѝ издуваха фланелката ѝ. Не носе-

ше сутиен. Дъхът ѝ ухаеше свежо на чай и канела. Бобо я хвана за ръка и я поведе навън. Не исках да стоя като воайор тук и да ги гледам, но не откъсвах поглед от тях и дочух разговора им.

– Казвам се Бобо. Искаш ли да отидем в квартирата ми?

– Да – каза момичето.

Следвах ги от разстояние.

Заведенията вече се пълнеха с посетители. Обиколиха три джаз-кафенета. От тях се чуваше силен фрийджаз и дуум метъл. Поръча кафе за нея, а за себе си – „Бакарди” и „Джак Даниелс”. Изпи ги. Плати и напусна джаз-кафенето. Клатушката се по булеварда. Тананикаше си „Бийтълс”. Гледаше през рамо.

По-късно отседна с момичето в бара на улица „Леге”. Поръча си бира и двойно еспreso за спътничката си, изпуши две цигари и позяпа хората около себе си. Посети и Руския клуб, но не срещна познати. Прекосиха с момичето безкрайните булеварди, губещи се в меланхолна оранжева мъгла. Прибраха се на „Криволак”. Прекосиха входа, обсаден от бездомници и наркомани и се изкачиха до трети етаж. Изкачих се и аз. Усетих чистота и замайваща жажда да бъда. Влязох в хола, в който спеше професор Владимирова. Оправих възглавниците ѝ на дивана и седнах до нея. По-късно бяхме след вечерята, загледани в синия екран. Даваха „Титаник”. Професор Владимирова се просълзи. Подадох ѝ кърпич-

ка. След филма тя си пусна симфонична музика. Сложих я да си легне и отидох в кабинета си. Там беше диджей Бобо с младата госпожица. Тя не гледаше мен, а всъщност другото тяло, което не бях аз. Отдели му учтива усмивка. Погледът ѝ вече не бе предназначен за мен. Объркан бях. Останах трезв наблюдател на собственото си поражение. Бобо демонстрираше все повече власт над мен. Отсега нататък щях да бъда сам. Момичето каза на другото тяло: „Обичам те!“ Устата ѝ го прие. Обърнах се за помощ към Божията десница в небето, но както винаги, там летяха само дронове и самолети. Тялото на момичето се нагоди към неговото. Замахнах с ръка, за да зашлевя Бобо, но ръката ми повторно мина през въздух. Съзрях несъвършенства в представата ми за съжителство с Бобо. Отбранявах се срещу него. Оставаха ми само възпоменания за преди и надежда, че тялото му утре няма да го има. Заспах без мисъл за изминатия ден. Не сънувах нищо. Сутринта напуснах вратите на съня. Бобо сумтеше до мен, от момичето нямаше и следа. Предпазливо станах, за да не го събудя. Миризмата му на секс и на пот, на превъзбудено тяло, ме удари в обонянието ми като чужд елемент и предизвика в мен погнуса. От устата му лъхаше на тежък тютюнев дим и алкохол.

Отбих се в банята. Потърсих знак за отстраняването му в огледалото. Почувствах се облекчен – оттам ме гледаше моето лице. Взех душ, подсуших

се с хавлията. Грабнах четката за зъби и изстисках пастата „Аквафреш“ върху нея. Измих си зъбите. Избръснах се със самобръсначката ми „Жилет“ и разтрих лицето си с автършейфа ми „Деним“. Включих кафеварката и направих двойно еспreso за мен и професор Владимирова. Сервирах ѝ кафето, след което изрових от гардероба комплект чисти нови дрехи, облякох ги. Погледнах към Бобо да видя дали не се е събудил. Не беше. Той бе гол до кръста, слаб и мускулист, с много мургава кожа. Приличаше на звяр с премръзнал поглед или на призрак с лице от мръсен гипс. Излъчваше нещо диво и насилническо във вида си. Тениските му бяха протрити, а джинсите му почти винаги измачкани. Но въпреки това нещо ме теглеше към него. То бе по-силно от мен, сякаш с Бобо бяхме едно цяло. Просмукани бяхме един в друг, краен резултат на пълна дифузия. Той бе станал другото ми аз.

Целунах професор Владимирова за довиждане и излязох. Прекосих входа, който бе заварден от алкохолици и наркомани и се отправих към пианобара на „Раковски“. Хлътнах в парка. Алеите бяха постлани с жълти, червени, оранжеви листа. Докато крачех към „Раковски“, вдишвах влажния столичен въздух и гледах тополите, наредени в права редица по алеите към стадиона.

В задимения бар миришеше на пот, на парфюм, на тютюнев дим, на джин, мастика и червено и бяло вино. Въздухът бе гъст, труден за дишане. Това бе

място на еротоманите, на перверзните типове и лустросани варвари.

На дансинга нещо с неопределен цвят и форма се олюляваше, подхлъзваше се и падаше. Нещо друго пищеше като настъпено. Жени танцуваха като разгонени самки с великолепното безсрамие на младостта.

В този миг се появи и Бобо. Приличаше на изскочил от канавките тип – с бейзболно кепе, слънчеви очила с метални рамки, неонова, зелена спортна риза и слушалки на айпод в ушите. Трябваше да бъде обявеният смайващ връх на програмата, затова репетираше в гримьорната ефектни танцови стъпки. Беше дегизиран като в каталог за грим и декор, предназначен за празник като Хелуин. Най-впечатляващи бяха гримът и визията му. Имаше насилнически вид в кабъри и кожа, с мексиканска прическа в цветовете на дъгата. Бе невчесан, небръснат, немит. Очите му излъчваха нестабилен отблясък. Изпод надвисналите му смръщени вежди бляскаше огнен, трескаво възпален и опасно втренчен поглед. С развеселено презрение сменяше пултове зад претрупаната си с дискове маса, изолиран от гълчавата от айпода в ушите си. Пусна две парчета на Майкъл Джексън и Нана Дзаники, после се премести на пианото. Свиреше със затворени очи и екзалтирано лице „Самъртайм” на Гершуин, с отметната назад глава и дълги коси, от които се лееше пот. Атакуваше инструмента с такава сила, че по някое време,

по средата на импровизацията, една струна се скъса и пианото издаде ужасяващ предсмъртен звук. С върховни усилия Бобо успя да овладее инструмента и да спаси гафа.

Сред безвкусната шарлатания на декора той беше навигиран с висока скорост на дансинга, където заподскача и се завъртя като свредел в ритъма на поредния танц. Изви се и се закълчи пред най-новата секс-бомба – сноп динамит с воал и шармантните оскъдни дрехи на храмова танцьорка. Беше с мазна уста и с мирис на алкохол в дъха си. Тя се бе появила, обгърната в дизайнерска пластмаса, с пънкарска ивица в косата си в капризния цвят на червено цвекло. Костюмът ѝ, аленеещ от ритъма, бе целият от светлина. Металът на женските ѝ дрехи искреше с хладен, безжизнен блясък. Тя затанцува, друсайки се с Бобо, закълчи се и заподскача на дансинга. Смеси ли тела и стон с него в една обща агония, те страстно се загърчиха на подиума като преплетена двойка. Тя закръжа край него – богатата млада жена, цинична, елегантна, безделна, със здрава, пищна розова плът.

Тръгнаха си заедно. Бобо залиташе. Беше пиян. Виеше му се свят. Стомахът му бе сгърчен от алкохола. Тя го покани в жилището си. То беше безплатно убежище за хипари и наркомани. Той се взря в триъгълника между бедрата и корема ѝ в оскъдните бикини. Облада я по най-натуралния начин.

А аз се върнах в апартамента на професор Владимирова. По-точно – в кабинета си. На масичката

лежеше една книга на Пол Гимар – „Лошото време”. И дневник – беше на Бобо. Любопитно го разгърнах – в него събитията от вчера бяха представени от друг ъгъл. Ето някои от миниатюрите в него.

Излиза зад ъгъла. Върви нагоре към зората. Ще стигне някой ден. Говори си сам. Тъмно е. Студено му е. Потрива ръце, купува си вестник. Чете. Изравнява се с новините. Бавно се превръща в новина. Изгубвам го от очи.

Довечера ще го видя по телевизията.

Придобива вкуса на честността. Разсеян е. Говори. Свиква с мълчанието им. Не им се пречка. Не го интересуват. Иска да се изкачи – на върха. Но гледа надолу.

Дешифрира пространството ѝ. Задържа се около нея по всички поводи. Лишен от звука и вкуса на думите, впуска се в непознат терен. Зрителното му поле се ограничава само върху лицето ѝ. В него прочита нещо неизвестно. Мълчейки, продължава да ѝ говори мислено. Тя не показва никакъв признак на вълнение. Гола и спокойна е. Не прави никакво движение. Очакване е – цялата. Поставя ръката си върху нея. Чувства я по-далечна от преди. Ухажванията му на опитен любовник не дават необходимия резултат. Остават безответни. Иска му се те да не отидат напразно.

Онзи става все по-силен. Тя казва на другото тяло „обичам те”. Устата ѝ го приема. Обръща се нагоре за помощ към един познат свят. Но светът му е непознат. Тялото ѝ се нагажда към неговото.

Тя не гледа към него. А всъщност към другия, който не е той. На другия отделя една учтива любовност. Отдава му се с незначителни движения. Тялото ѝ се устремява към онзи, но очите ѝ все още разговарят с него. Сякаш участва в събитие извън другия. Благодарен ѝ е за тази въздържаност. Приема я за вярност. Тя е жената, която обича. И с която онзи прави любов.

Погледът ѝ вече не е предназначен за него. Объркан е. Със смутено равновесие. Изпитва паника. Познатото ѝ лице бледнее. Върху него се е появил един нов образ. Устата ѝ го приема. Обръща се навътре към един непознат свят. Затваря очи – няма свидетел на собственото си поражение.

Тя се устремява към онзи. Става свидетел на стовора помежду им. Нещо се е променило. Безвъзвратно. Онзи го превъзхожда чувствително. Мъртва по свой начин, тя му се отдава. И повторно умира в прегръдките му.

Отсега-нататък ще е сам.

Тя му казва:

Обичам те.

Очи като горчиви бадеми. Той е сянката, която е изгубила своя човек. В любовния миг тя опознава

другия, целува онова, което мисли, че е той. Вижда несъвършенства в представата им за съвкупност.

Лично негов си остава само другият. Вече не чува песента на досегашната им хармония. Настъпва пауза между тях. Тя се отдалечава от него. Апартаментът му е пълен с нея – отсъстващата. Отдава се на възпоменания. Бой се да заживее отново с нея. Миналото ѝ не му е чуждо – то е в унисон с миналото на другия. За пръв път не е сам.

Не му стига времето да стане Аз.

Бяга от вкъщи, прибирайки се у дома.

Бобо беше еротичен хедонист, препускащ от мираж на мираж, здраво вкопчен в настоящето. Приличаше на килър-хомосексуалист с ослепителна усмивка, който не се спираше пред нищо. Беше луд по своите екзистенциални миражи. Влюбен в насладите, в охолството и блясъка, харесваше усмивките, горещите, здрави тела, слънцето, простора, волността. Непрекъснато го теглеше към тях. Прахосваше живота си в снобизъм, неврастения и преследване на една илюзия след друга. Притежаваше арогантни и презрителни маниери на преситен великан с вулгарна жизненост. Бе щастлив със своя уморен цинизъм, красноречие и скандални прояви. Демонстрираше известно презрение към обществените условности, надявайки шотовско-ар-

тистичната си, мимикрираща маска пред околните. При него господстваше настоящето, похотливото отдаване на реалността, преследването на мига. Обичаше да прави впечатление и пилееше времето си, прехвърляйки се от една глупава авантюра на друга. Твърдеше, че не е създаден да се занимава с груби неща, с тежък ръчен труд, с домакинска работа. Предопределен бе да се занимава с танци и с модерна музика. За него съществуваше само една цел: абсолютният световен връх. Притежаваше морбидно чувство за хумор и изричаше гневни филипики срещу хората, с които живееше.

Той бе мой его-двойник, противник, дори враг, несполучливо нарцистично копие, огледало на потиснатите ми инстинкти. Като повечето огледала, и то трябваше да се счупи. Присъствието му ме изправяше пред собствените ми демони, страхове и мръснички желания. С ужас откривах, че съществува „Не-Аз”, в който нямах никаква власт. Стремях се да преодоля това състояние чрез писане. Борех се безнадеждно да запълня образувалата се празнота и да избягам от нея, знаейки предварително, че това е обречено усилие. Търсех убежище, спасение, което да не бъде само физическо, но и духовно. Но моето единство бе физически и житейски нарушено. Чувствах се като фрагмент, лишен от собствения си смисъл. Бобо ме изместваше, завладяваше ме. Чувствах се манипулиран, измислен от него.

Не бях на себе си. Усещах голота и изкорененост. Самолюбието ми беше изтерзано до жлъч.

Космосът ми се беше разпаднал, а реалността ми – разрушена. Нападна ме чувството на болезнена празнота. Искях отново да се потопя в непрозрачния конфитюр на самотата, да изчезна, да се скрия. Животът предизвикваше в мен същото чувство на нелепост и празнота, на безразличие и апатия. Вярата ми в него бе накърнена. Омерзението от този живот ме бе завладяло.

Диджей Бобо бе злото. Нещо тъмно, заплашително, винаги присъстващо около мен, готово изведнъж и без всякакво предупреждение да ме връхлети с огромна, съкрушителна сила. Можеше известно време да го избягваш, но не можеше да се скриеш от него. Можеше само да го очакваш да отмине.

Колкото повече се напругах, толкова по-малко бях в състояние да се защитя от мисълта, че съм съучастник на Бобо, оплетен в него. Зло, към което бях съпричастен, независимо дали доброволно или не, и за което бях отговорен.

Анализирах до безкрайност себе си. Един мой Аз съществуваше в отделно измерение. Той излъчваше блаженство, свойствено единствено на същност, пребиваваща в любящата утроба на небето. В него една част, изпълнена с любов, включваше живота на истинския ми Аз. Друга, разделена и егоистична, съществуваше едновременно с цялостния ми истински Аз. В нея живеех в хаос и объркване. Този свят на егото бе толкова истински и осезаем, колкото и другият.

Това обясняваше и появата на диджея. Той бе моето мъртво Аз, сянка, привидение, моето неподредено подобие. Не исках да имам нищо общо с патетичната му личност, съставена от грубост и мимикрия. Аз и Бобо живеехме отделни, паралелни животи. Аз водех съществуване, изпълнено с хармония, спокойствие, здраве и пълно удовлетворение, докато неговият живот бе пронизан от грижи, болести, страдания и недоимък. С него трябваше да бъда постоянно нащрек.

Не изпитвах страх, а една непреодолима, безкрайна инертност, която сковаваше кръвоносните съдове и мисълта ми, правеше ме чужд на този апартамент, на всяка възможна болка. Виждах бъдещето пред себе си черно и мрачно, като тъмнината отвъд прага на дома, в който живеех. Мракът и нощта за мен бяха прикрити зад страховита загадъчност, която едновременно ме плашеше и привличаше. Тя ме хипнотизираше. Взирах се в зеления мрак на дърветата и във въздуха – гъст, почти плътен. Луната беше пръснала тънък пласт сребро над стената от сплъстена растителност. По-късно пълната розова светлина на зората разпротря лъчите си над величествената и няма природа. Птици закръжаха ниско с разперени криле, хвърляйки подвижни сенки, издавайки дрезгавите речитативи на своите писъци.

Истинската болка е няма. Тя се блъска в стените на щастието и ни прави аскети. Светлината в живота ми ме беше напуснала. Цялата ми драма

беше изпитание, наложено от самотата. Трябваше да се справя с нея без Ана в този апартамент. В уединението си се учех да побеждавам страха. Бях никой, уловен в клопката на провалилите се надежди. Страдах в наранената си гордост. Честта ми бе силно уязвена. Да победя Бобо на всяка цена – тази мисъл ме възпламеняваше. Един ден той щеше да бъде минало. Тази увереност в мен беше непоклатима.

Но най-вече се чувствах засегнат и неизлечимо обиден. Бобо ме компрометираще, обвиняваше ме и ме изобличаваше. Той ме беше ограбил, надсмял се над мен.

Но защо се бе спрял именно на мен? Може би защото бях неуверен, душевно раним и психически неустойчив. Ненавиждах Бобо. Единственото, за което можех да мисля, беше как да върна миналото. Но не знаех как. Ситуацията беше като лабиринт без изход. Бях се озовал в задънена улица. Умът ми трескаво се мятеше между различни варианти.

Може би Бобо само ми се привиждаше? Но упоритото ми чувство ми подсказваше, че не е така и че той е реалност, скрита в моята дълбока тъмна психика. Страстно търсех изход от създалото се положение.

Професор Владимирова предусещаше нещо и се стремеше да ме извади от това състояние. Държеше се както преди, сякаш нищо не се бе случило. Бях ѝ благодарен за този жест на съпричастност и

внимание. Те произтичаха от собствената ѝ психическа полза.

Самотата ме гнетеше. Чувствах се зле. Бобо придобиваше все повече власт над мен. Неусетно се превръщах в него. Чувствах неговите чувства, мислех неговите мисли, идентифицирах се с неговия свят. Излизах по същите улици, по които крачеше и той. Посещавах неговите заведения, които посещаваше и той. Усвоявах неговите навици и маниери, ходех със същото облекло като него. Бобо ставаше все по-реален, все по-заплашителен, все по-истински. Изпитвах студенина и неприязън към него. Бунтувах се срещу властта му над мен. Достойнството ми бе наранено. Разделяше ни някаква стена на враждебност, на отчуждение – нещо незримо, засягащо само мен и бликащо от мен. Животът му ми се струваше непоносимо далечен.

Събуждах се в същото угнетено настроение, което ме бе унесло в сън вечерта. Не излизах никъде, не нарушавах с нищо сдържаната си усамотеност. Изкупувах с нея цената на несъхранената си невинност. Това за мен се превръщаше все повече в изгнание. Изпадах в безизходност и меланхолия. Тъгата щеше да ме разкъса. Стабилната ми идентичност започваше да се проблематизира и да контрастира със света отпреди. Азът ми бе сгърчен и парализиран, както бях сънувал преди. Светът ми се струваше враждебен и лишен от всякакви чувства. Бобо беше моят малък, собствен личен апокалипсис.

Имаше дни, в които негодувах срещу самия себе си. Обхващаше ме бясно желание да се разпрая с него. Представях си как го душа. Това раздвижваше кръвта във вените ми и временно успокояваше нервите ми. Бродех из града до вечерта, газех белите преспи, вдъхвах мъглата, пресичах заледените участъци и канавките, после кротко се прибирах. Чувствах се разнебитен, смазан, унищожен. Чаках нещо да ме пробуди, но не се случваше нищо. Същата пустота, същата безпрогледност. Ставах все по-сам и самотен. Но в мен не бе угаснала надеждата, че мога да възстановя старото положение – шепнеше ми угасващият проблясък на разума. Малките ми сиви клетки работеха трескаво. Животът ми изведнъж придоби смисъл, щом се появи цел. Трябваше да се боря, да се съпротивлявам. И най-вече да се събудя от кошмара на егото ми, пребиваващо в предчувствието за болест, депресия и разруха.

Пращах имейл след имейл на Ана. Жадният екстаз да я видя ме беше обзел отново. Мечтаех, както преди, да излезем с нея на една невинна и щастлива полоса, в един чистосърдечен, безбрежен и непредставим свят. Но трябваше да победа Бобо, окончателно да го изтрия и залича от себе си. Той бе мой двойник, най-опасният ми враг. Можех да го победа само ако останех верен на Ана. Представях си как в едно осияно от светлина пространство, осеяно с ангели, крачим с нея отвъд делника в едно

безкрайно по количество и качество време. Това ме зареждаше със сили.

Подлагах на хладна дисекция Аза си, чувствайки все по-остро самотата си. Срещу една Стела, която беше първата ми любов, заменена от една Вирджиния, срещу Бобо, аз издигах своята плътна, тъмна вълна на тъга, униние и алиенация. Борех се с презрение срещу него, който ми се беше натрапил и който се опитваше да ме измести, като действаше и говореше от мое име, мъкнеше се навсякъде, където ходех и аз и съществувах с едничката цел да ме компрометира и изопачи.

Да възвърна самоличността си – това се опитвах да постигна. Но Азът ми изглеждаше безнадеждно изгубен, не можех да си припомня какъв бе той преди. Положението ставаше нетърпимо. Чувствах вина по отношение на Ана. Силно се нуждаех от нея, за да си вдъхна увереност в собственото си превъзходство над Бобо. Извиках екзорсисът, напръсках с миро апартамента. Помислих си за професор Владимирова – тя бе моят великолепен гуру. С нея се чувствах необезпокояван от нищо и никого. Не се занимавах с насилствени неща, освен с грижите за нея. Имах време да размишлявам за всичко. Пък и тя напоследък ме наблюдаваше внимателно.

Разказах ѝ за Бобо.

– Той е твоето изкривено огледало. В него се оглеждаш целия обратно – каза тя. – Почувствай

вкуса на един по-добър свят. Промени начина, по който възприемаш света. Трябва да се визираме дълго, преди да можем да виждаме. Промени своята гледна точка и ще промениш не само начина, по който регистрираш, но и това, което узнаваш.

Тя помълча. После добави:

– Животът е ефимерен. Всичко, което знаем и обичаме, един ден ще престане на съществува, включително и ние. Затова трябва да живеем така, че да оставим нещо след себе си. И то да бъде добро.

С такъв съюзник всичко ми вещаеше близостта на развързката. Преминавах през огледалото, което ме отделяше от другите и техния свят. В мен се възцаряваше една нова хармония, нещо като блаженство. Тя бликаше в мен, както и аз в нея.

Но диджей Бобо още не се беше предал.

Г Л А В А V.

„Ние сме това, което са нашите мечти.“

Гюстав Флобер

Все повече ме връхлиташе желанието да дам отпор на тъмния хаос на спомена за Бобо, или поне да внеса в себе си обратната перспектива на времето. А и професор Владимирова все повече я привличаше ароматът на малките неща – птиците, тишината, лягането по гръб. Подготвяше се за края на сърцето.

– Сега, когато небето си отива все повече от мен, се събуждам все по-далеч от съвършения пейзаж. Животът бавно се отдръпва от мен. Напускат ме дърветата, тревите, птиците. Напускат ме хоризонтът и слънцето. Денят ми е като мъчително катерене по шведска стена – още веднъж, и още веднъж. Безкрайни набирания към живота – към заветната глътка въздух. Още малко и още малко. Докато останеш съвсем без сили, вдървен на инвалидната количка, приведен, за да виждаш пред себе си само земята, към която вървиш и в която ще се превърнеш и ти скоро.

Вече бе нощ и тополите в двора една се поклашаха. Из хола продължаваше да се носи дим и мирис на цветя и остра болнична миризма – ароматът на изгнанието. Имах чувството, че професор Владимирова изживяваше тези си дни като под упойка. Тя пусна радиото. Заваляха вариациите на Голдберг, които бяха изпълнявани от Глен Гулд.

В следващите дни лицето на професор Владимирова стана восъчно, отпуснато и бледо, с полу-

отворена уста и очи, които ме гледаха укоризнено, съсредоточени в унижението и болката. Тя дишаше откъслечно и бързо, и това създаваше впечатление за някаква почти нетърпима жажда. Очите ѝ блеснях, макар че сиянието на слънцето беше напуснало стаята, като бе отнело бледите багри от лицето и ръцете ѝ. Погледът ѝ все така светеше трескаво, зениците ѝ бяха разширени, не свои. Нежното излъчване на присъствието ѝ, духовният бриз, който лъхаше от красивите ѝ очи, бяха помръкнали. Нощем дочувах неравния ѝ дъх и едва доловимото ѝ стенание. Тя се измъчваше. Прехвърлена беше границата на силите ѝ.

– Страхувам се за себе си, Емил. Страхувам се, че няма да има кой да ме гледа. Без теб животът ми няма шанс.

Тази откровена, мъчителна изповед бе сякаш стон на тежко болен. Просветление, кратко връщане към себе си пред вратите на мрака.

– Успокой се! Няма такава вероятност – утеших я аз. И ѝ премерих температурата. Беше фебрилна. Дадох ѝ аспирин.

С напредването на деня състоянието ѝ се влоши. Не можеше да стои вертикално. Падаше от леглото. Вдигах я от пода, след малко отново падаше. Започваше да заваля говор, но все още произнасяше думите ясно. Започна да халюцинира в будно състояние. Долавяше шепнещи присъствия около себе си.

– В коридора има цяла тълпа от хора. Прогони ги!

Дали не бълнуваше? Или виждаше с изострените си от болестта сетива неща, които нормалният човек не можеше да види? Бях чувал, че умиращите, преди смъртта си развиват свръхсетивни способности и улавят присъствието на духове от отвъдното.

– Успокой се. Сега ще ги прогоня – казах аз и размахвах ръце към коридора, Професор Владимирова видимо се успокои.

Настъпи продължително влошаване. Не можеше да се храни. Успях да пъкна в устата ѝ с лъжица няколко хапки грис с обелени праскови. Давах ѝ течност – фанта портокал през сламка, после и това престана да може да преглъща. Наквасих ѝ устата с памук, напоен със сок и вода. През цялото време професор Владимирова спеше, само от време на време се пробуждаше. Благодарен ѝ бях, че през повечето време не бе будна. Иначе влошаването ѝ щеше да бъде твърде мъчително. Но организъмът ѝ бе силен и тя се оправи. Задиша спокойно насън.

Почувствах празнота. Тази притеснителна обстановка започна да ми доява. Реших да изляза. Усетих веднага някакво освобождение. И безкрайна умора. Прониза ме мисълта, че аз не бях аз. Аз бях другият – Бобо. Искях да се върна в апартамента при професор Владимирова, но всъщност вървах по улицата. Небето кълвеше вътрешностите ми.

Тръгнах по „Елин Пелин”. Облаците блестяха сини на фона на бялото небе. Наблюдавах синкавия въздух между дърветата. Опитвах се да бъда добър.

Бях стигнал до ъгъла на улицата, когато тя внезапно изчезна като отрязана с нож. Нататък нямаше нищо. Изчезнаха и дърветата, цветята в градините и къщите, сред фойерверк от цветове. Заобиколих улицата и тръгнах пеш по булевардите. Движеше ме някаква упорита и отчаяна сила на духа. Бях чужд на околните, потънал като че ли в атмосферата на невидим затвор. Минах покрай пъстрия декор от марионетки и продажни типове, изпъззели сякаш от кутията на Пандора. Сърфирах из мръсните улици на този ангелски град, сред шумната глъч на тълпата в необхватния, неизчерпаем живот, който се плискаше по булевардите.

Улица „Елин Пелин” не съществуваше вече. Не съществуваше и булевард „Драган Цанков”. Вместо тях имаше сиво нищо. Изчезнаха и булевард „Граф Игнатиев”, булевард „Левски” и булевард „Евлоги Георгиев”. Пресякох площада, минах по булевард „Александър Батемберг” и стигнах до Орлов мост. На него с ръмжене, като побеснели, полетяха колите от кръстовището. После и Орлов мост, и „Цариградско шосе” изчезнаха. Сиво нищо се стелеше навсякъде.

Изчезна и другата част на града, сякаш някой си правеше фокуси. Останалият свят не съществуваше вече. Нямаше нищо, освен празнота. Тръгнах

в посоката, в която предполагах, че се намира градът. Но той не се появяваше. Беше безследно изчезнал.

Пред мен изникна внезапно Борисовата градина. Шмугнах се в нея. После изчезна и тя. Остана само една пясъчна алея. Тръгнах по нея. Отгоре бе Сириус. Изведнъж усетих, че силите ми секват, че земята под мен се люлее и се върти. Звездите горе изчезнаха. Изгасна светлинният кръг. Светът безвъзвратно се смаляваше, докато остана само една пейка и парче Млечен път над главата ми, сред това осеяно с кратери поле. Седнах на пейката и се възрях в звездите. Бях нищо, като нищото наоколо. Другата част на галактиката я нямаше. Висях в пустотата. Възрях се в нея, в това последно за мен небе. Изпитах екзистенциален страх. Какво ставаше с мен?

Може би всичко бе само сензорен трик? Или сънувах? Ощипах бузата си. Болеше. Не сънувах.

Трябваше да предприема нещо. Вярвах, че това с мен и около мен е само фокус, измама на сетивата. Надявах се то да свърши и да изчезне. Но то се задълбочи. Всичко бе обсипано с мътно, безизразно нищо. Трябваше да направя нещо, за да се защитя. Но съзнанието ми бе празно като храм-паметника „Александър Невски” в полунощ. Сива пустота заливаше всичко наоколо. И паметта ми бе като погледа – празна, мътна, безцветна. За мен съществуваше само Ана. Имах остра нужда от нея. Тя беше последната ми връзка с човешката реалност.

Почувствах се сам. Усетих тишината, обширна като Сахара. Наоколо нямаше никой. Само слънцето, кървавочервено пред залез. Стоях така, загледан в него с часове. Прониза ме болката, че то бе помладо от мен. Вече не бях детето, което се удивляваше на звездите, нито младежът, който смяташе, че е роден под щастлива звезда. Бях на петдесет години. Около мен се стелеше безкрайна, куха тишина и липса на време. По-точно – безкрайно безвремие. От все сърце исках да се върна отново назад. И да изживея всичко отново, което бях изживял досега. Да видя първата трева, първото врабче. И пчелите – кехлибарени под слънцето, с тяхното би-джийс, би-джийс. Да не остарявам, а да си остана момчето, което наблюдаваше косачите как косят тревата на село – дзийн, дзийн. И да изживея първата си любов. Да заживея повторно и да ми бъде даден втори шанс. И да не повтарям старите грешки. Да бъде по-добър, по-човечен и по-честен.

Спомних си професор Владимирова. Спокойни сини очи, ведре усмивка. Навярно тя сега ме чакаше гладна. А аз се бавех. Опитвайки се да се преборя с нищото. Но то нахално се взираше в мен.

И тогава ме прониза предположението, Бе като сатори, просветление. Озари ме с цялата сила на мисълта.

Аз минус Ана равно на Бобо. Трябваше да се събера с Ана. И това щеше да бъде ходът ми срещу него. И нищото. Имах своя собствена, малка, бавна пор-

тативна галактика със звезди в нея – Ана, професор Владимирова, професор Божидар Кунчев, Екатерина Йосифова. И тя се въртеше мощно и необратимо.

А аз вървах назад, към слънцето, към окончателната загуба на форма и материя. Докато от дълбоките бездни на нищото не запулсира отново светлина. И докато в тишината без име не усетих армиите на пейзажа. И не почувствах небесната гравитация – нежна, лека, туптяща: провинцията на Земята, със столица Небето. Стоях и чаках.

И то се случи.

Пространството и всичко наоколо нарасна до безкрайност, после се смали до една единствена точка. Тази точка в космоса бе холът. Бях се озовал в хола на професор Владимирова. Тя беше будна, в съзнание. Стоях пред нея като привидение. Чувствах се на нулата, чист и новороден.

– Направи ми едно кафе и нещо за вечеря – помоли ме тя.

Включих кафеварката и ѝ сервирах вечерята. Тя ѝ се нахвърли лакомо.

– Има бележка за теб – обърна се към мен тя и ми я подаде.

На нея пишеше: „Напускам те. Местя се в друга квартира. Бобо.”

От него нямаше и следа. Всичко бе свършило благополучно, веднъж завинаги.

– Но защо се забави? Къде беше? – попита ме професор Владимирова.

Обясних ѝ всичко за това, което се беше случило с мен само преди половин час.

– Това, което е станало с теб, не е измеримо с психиатрични термини – поясни тя. – Това не е психичен епизод. В действителност всичко произтича между теб и теб самия. Светът не е нищо друго, освен един гигантски морален физкултурен салон, в който всички ние всекидневно се упражняваме в нравственост.

– Свами Вивекананда – репликирах аз.

– Да, Свами Вивекананда – отвърна тя. – Стабилното его е чиста измислица. Днес всички сме фрагментарни, дисхармонични, абсурдни, с демони в себе си. Съществуваме сред инфлации и сме имитации на самите себе си. Но ти все още си чист и автентичен. Твоят Аз е жив – не е ерзац. Бобо е ерзац. Ако искаш, помисли кое ще е най-ценно за теб. Но не бъркай. Светът е само функция на въображението ни. То е само онова, което си помислим. Понякога е незначителен, постоянно чакане без надежда. А понякога е значим: от нас зависи какъв смисъл му придаваме.

Плодовете на думите ѝ бяха малки слънца.

– Съществуват само азове, зазидани в себе си, автономни съществувания, които не са способни на общност, обвързване, братство.

Тя помълча.

– Светът се владее от образите и образуваните поведения. Но друго искам да кажа. Човек е осъден

да живее в хипотетичното и за него няма живот вън от подражанието на символите. Всеки опит за реалност се заплаща със смърт или антиметафизичност, а свърши ли метафизиката, свършва и битието.

Тя млъкна, след което продължи:

– Дори и крайно алиениран, човек е съставен от другите. Така сме създадени, че жизнената ни среда е винаги другият, както твърди Лакан, така че трябва да се обичаме. Превърни другите в път за изминаване, влюби се дори ако щещ – само така вътрешният ти аз може да се изяви. Обърни навън opakото на душата си, обели един след друг пластове срам, травми, страх. Вярвам, че ще се съгласиш с мен.

Бях съгласен.

– Утре Ана се връща от Германия. Ще я посрещна на летището – вметнах аз.

– Знам. Чудесно – отвърна професор Владимирова. – До утре.

Беше ранен следобед. Улиците и дворовете ухаеха на разцъфтели кестени и бели и тъмносини люляци. Малко бяха подранили – пролетта ненадейно бе почукала на вратата с щедро слънце и уханен вятър, вещаейки неясни предзнаменования за щастие, още не пристъпило на моята пътека. Отправих се към летището, за да посрещна Ана от Берлин. Подранил бях – вълнението унищожаваше всяка представа за време – полип, който се впиваше в плътта ми и ве-

щасеше силно сърцебиене, покълнали надежди, никога несбъднати мечти. Рай за романтика и мечтателя, с непрестанно вперен поглед там, зад облаците и хоризонта. Застанах в самия център на чакалнята на „Външни аеролинии” с пластмасова чашка кафе. Първо се появиха стюардесите. Те изникнаха една по една. После – и самите пасажери. Ана се появи най-отзад, до лентата за багажа. Видях я леко да пристъпва, сякаш се страхуваше да не я смажа, просълзен, в прегръдките си. Тя се чувстваше спокойна и радостна, огряна от слънцето. Протегнах ръка и поех най-нежната тежест на света. Тя бе облечена в светло манто с чанта през рамо – нещо, което бе наследила от ранното ни запознанство сред белите колони на Народната библиотека. Вдъхнах уханието на косите ѝ, създаващо усещането за чистота и целомъдрие.

Взехме такси и се отправихме към Лозенец, където ни очакваше трепетно и леко притеснено професор Владимирова. Броила бе дните в календара като фокусник, който ще създаде мигом представата за чудо и мистерия и ще приближи Великденските празници по-скоро до днешния ден. Застанала бе тихомълком на вратата, впила поглед в лицето на Ана – свежо и неуморено от дългото пътуване, сияйно, заразено от нейното собствено щастие.

– Дочаках да те видя – промълви тя на понятен единствено за двете ѝ език и пое Ана в прегръдките си – бурни, с които искаше сякаш да изповяда скритите за всички останали тайни на любовта.

– Много хубави бяха писмата ти – сподели професор Владимирова – четях ги по няколко пъти на ден. Научила си се да пишеш красиво, мелодично, в такт, като нечута музика. Напомняше ми за това, че искаше да станеш пианистка – продължи тя и приседна на любимия си червен фотьойл. Прикриваше с пенъоара болните си, превързани нозе – нещо, за което се грижех по два пъти на ден. – Трудно ми беше в годините, в които тъй страстно и ревностно търсеше себе си. Но и аз не бях идеалната майка. Оставих те на самотек. Казах си: по-добре сама да се сблъска с несъобразностните на живота, отколкото да ѝ давам съвети, за които по-късно ще ме съди.

– Ти ми даде свободата – прекъсна я Ана и леко обърса с длан просълзените си очи – ти ми показа първата ми звезда. Умееше да отгатваш шифъра на моите мечти. Беше най-верният ми приятел – добави Ана и помилва с ръка рамото ѝ.

– Но виж се сега – тихо възкликна професор Владимирова – написа толкова много хубави неща, защити успешно докторантура и не zlepостави дълголетната писателска традиция на семейството – промълви тя, присвила синьо-виолетовите си очи в онази пленителна усмивка, с която обезоражаваше и най-злонамерените си противници – трябваше да намерите новият си пристан, за да се успокоя и аз на старини. Ти си чудо, Емил – извърна тя лице към мен. – И двамата сте ангели. Трябваше да се

отдам на болестта, за да проумея откъде се взе това невиджано щастие – прошепна тя. – С каква ли тежка цена ще трябва да го заплатя? Този живот не ми донесе нищо друго, освен болка и ожесточение – въздъхна тя. – И пак ще кажа: – защо ли не дойдат да ме вземат извънземните? Може би на техния звездолет ще срещна онази сродна душа, за срещата с която мечтая от години. Да сте чували нещо ново да се движи из небето? – усмихна се пак тя. – Не искам да склопя някой ден очи, без да се уверя, че в тази огромна вселена не сме отчайващо сами. Ти ще останеш при нас, нали? – обърна се тя към Ана. – Не мога без теб. Животът би бил непредставим без твоето великодушие и голямо сърце.

Личеше си, че ѝ е тежко. Осъзнаваше, че животът, който бе водила, ѝ се изплъзва в някакви непонятни, далечни свои води и неясни за нея пристанища. И че с всяка произнесена от нея дума върви срещу всичко въжделено от нея. Копнееше всичко да стане така, както тя го желаше. Искаше го за себе си.

– Вече съм във възрастта, в която единственият възможен изход е загубата.

Очите ѝ бяха чисти, тъжни, като стъклени топчета. Имаше топъл, експресивен и задушевен глас, който потреперваше пред призрака на остаряването.

– Живях в оскърбена и безутешна самота – продължи тя. – Но, слава Богу, имах книгите. Изку-

ството за мен аргументираше живота. Затова искам, когато си отида, да ме запомните със следните думи. За нищо не съжالياвам в живота си. Ако можех да се върна назад, бих го изживяла по същия начин. Сред толкова много смърт и насилие чувствам отново духовна нужда от абсолютното. Заедно с това с нова енергия обръщам поглед към съществуването на света. Но чувството за недовършеност не ми дава усещане за равновесие. По-точно, нашата същност е нашата незавършеност. Защото сме част от процеса, защото самите ние сме процес, непрекъснато ставане между безкрая, настоящето и отделния миг. С годините все повече изпитвам желание да се смиря пред изживяното и да завърша последните си дни не с укор, а с думи на признание към живота. Великден е и чудото на пролетта, която вече ни маха със зелените си клони. Чудото на неумиращото време, станало част от нас самите, които храним и изповядваме безсмъртна жажда за нови и по-съвършени форми на съществуване.

– Движение въпреки всичко – това е ключовата дума на живота ми. Целеустременост и чувство за хоризонта – дори при стъмването на всички хоризонти. Живях с усилията на плуване по обратните течения на реките, срещу тях – с бронята на незнанието, със силата на безкрайни поражения. Наивен търсач на непознати прагове, привърженик на релативността и на безкрайното ставане. Непрестанна жажда на абсолютното. Срещу талвега – макар и

задъхана, обременена с познание, нататък към нови възкресения и нови раждания, нагоре към чудото.

Тя замълча. После промълви:

– Извинете ме. Изморих се. Трябва да си полегна.

И тя се обърна на другата страна.

СЪДЪРЖАНИЕ

БАВНА ГАЛАКТИКА /5
ОБЛАЧНИ ЗНАМЕНИЯ /9

Глава I /13
Глава II /31
Глава III /73
Глава IV /109
Глава V /133

Емил Орманов

БАВНА ГАЛАКТИКА

Българска
Първо издание

Редактор.....

Формат 60/90x16
Печ. коли 9.5

„Издателско ателие Аб“
тел.: 02/ 981 06 12; 0888/ 21 86 44
e-mail: angoboy@abv.bg

: